פרשת תרומה

ספר שמות · עם פירוש רש״י

נוסח המקרא: מקרא על פי המסורה (CC BY-SA), באדיבות ספריא.
פירוש רש״י: Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain), באדיבות ספריא.
הקובץ מופץ בחינם ברישיון CC BY-SA: מותר להעתיק ולהפיץ, עם ציון המקור ובאותו רישיון.
geulaquiz.com

פרק כ״ה

א׳ וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃

ב׳ דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ־לִי תְּרוּמָה מֵאֵת כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר יִדְּבֶנּוּ לִבּוֹ תִּקְחוּ אֶת־תְּרוּמָתִי׃

ויקחו לי תרומה. לִי – לִשְׁמִי׃

תרומה. הַפְרָשָׁה, יַפְרִישׁוּ לִי מִמָּמוֹנָם נְדָבָה׃

ידבנו לבו. לְשׁוֹן נְדָבָה וְהוּא לְשׁוֹן רָצוֹן טוֹב, פיישנ״ט בְּלַעַז׃

תקחו את תרומתי. אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ שָׁלֹשׁ תְּרוּמוֹת אֲמוּרוֹת כָּאן, אַחַת תְּרוּמַת בֶּקַע לַגֻּלְגֹּלֶת שֶׁנַּעֲשׂוּ מֵהֶם הָאֲדָנִים, כְּמוֹ שֶׁמְּפֹרָשׁ בְּאֵלֶּה פְּקוּדֵי, וְאַחַת תְּרוּמַת הַמִּזְבֵּחַ בֶּקַע לַגֻּלְגֹּלֶת לַקַּפּוֹת לִקְנוֹת מֵהֶן קָרְבָּנוֹת צִבּוּר, וְאַחַת תְּרוּמַת הַמִּשְׁכָּן נִדְבַת כָּל אֶחָד וְאֶחָד (תלמוד ירושלמי שקלים א׳). י״ג דְּבָרִים הָאֲמוּרִים בָּעִנְיָן כֻּלָּם הַצְרִכוּ לִמְלֹאכֶת הַמִּשְׁכָּן אוֹ לִבְגְדֵי כְהֻנָּה כְּשֶׁתְּדַקְדֵּק בָּהֶם׃

ג׳ וְזֹאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאִתָּם זָהָב וָכֶסֶף וּנְחֹשֶׁת׃

זהב וכסף ונחשת וגו׳. כֻּלָּם בָּאוּ בִנְדָבָה – אִישׁ אִישׁ מַה שֶּׁנְּדְבוֹ לִבּוֹ – חוּץ מִן הַכֶּסֶף שֶׁבָּא בְּשָׁוֶה, מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל לְכָל אֶחָד, וְלֹא מָצִינוּ בְּכָל מְלֹאכֶת הַמִּשְׁכָּן שֶׁהַצְרַךְ שָׁם כֶּסֶף יוֹתֵר, שֶׁנֶּאֱמַר וְכֶסֶף פְּקוּדֵי הָעֵדָה וְגוֹ׳ בֶּקַע לַגֻּלְגֹּלֶת וְגוֹ׳, וּשְׁאָר הַכֶּסֶף הַבָּא שָׁם בִּנְדָבָה עָשׂוּ מִמֶּנּוּ לִכְלֵי שָׁרֵת׃

ד׳ וּתְכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים׃

ותכלת. צֶמֶר צָבוּעַ בְּדַם חִלָּזוֹן וְצִבְעוֹ יָרֹק (מנחות מ״ד)׃

וארגמן. צֶמֶר צָבוּעַ מִמִּין צֶבַע שֶׁשְּׁמוֹ אַרְגָּמָן׃

ושש. הוּא פִּשְׁתָּן.

ועזים. נוֹצָה שֶׁל עִזִּים, לְכָךְ תִּרְגֵּם אֲנְקְלוֹס וּמְעַזֵּי – הַבָּא מִן הָעִזִּים – וְלֹא עִזִּים עַצְמָם, שֶׁתַּרְגּוּם שֶׁל עִזִּים עִזָּיֵא׃

ה׳ וְעֹרֹת אֵילִם מְאָדָּמִים וְעֹרֹת תְּחָשִׁים וַעֲצֵי שִׁטִּים׃

מאדמים. צְבוּעוֹת הָיוּ אָדֹם לְאַחַר עִבּוּדָן׃

תחשים. מִין חַיָּה, וְלֹא הָיְתָה אֶלָּא לְשָׁעָה, וְהַרְבֵּה גְּוָנִים הָיוּ לָהּ, לְכָךְ מְתֻרְגָּם סַסְגּוֹנָא שֶׁשָּׁשׁ וּמִתְפָּאֵר בִּגְוָנִין שֶׁלּוֹ (שבת כ״ח)׃

ועצי שטים. וּמֵאַיִן הָיוּ לָהֶם בַּמִּדְבָּר? פֵּרֵשׁ רַבִּי תַּנְחוּמָא: יַעֲקֹב אָבִינוּ צָפָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁעֲתִידִין יִשְׂרָאֵל לִבְנוֹת מִשְׁכָּן בַּמִּדְבָּר, וְהֵבִיא אֲרָזִים לְמִצְרַיִם וּנְטָעָם, וְצִוָּה לְבָנָיו לִטְּלָם עִמָּהֶם כְּשֶׁיֵּצְאוּ מִמִּצְרַיִם׃

ו׳ שֶׁמֶן לַמָּאֹר בְּשָׂמִים לְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְלִקְטֹרֶת הַסַּמִּים׃

שמן למאר. שֶׁמֶן זַיִת זָךְ לְהַעֲלוֹת נֵר תָּמִיד׃

בשמים לשמן המשחה. שֶׁנַּעֲשָׂה לִמְשֹׁחַ כְּלֵי הַמִּשְׁכָּן וְהַמִּשְׁכָּן לְקַדְּשׁוֹ, וְהֻצְרְכוּ לוֹ בְּשָׂמִים, כְּמוֹ שֶׁמְּפֹרָשׁ בְּכִי תִשָּׂא׃

ולקטרת הסמים. שֶׁהָיוּ מַקְטִירִין בְּכָל עֶרֶב וָבֹקֶר, כְּמוֹ שֶׁמְּפֹרָשׁ בִּוְאַתָּה תְּצַוֶּה, וּלְשׁוֹן קְטֹרֶת הַעֲלָאַת קִיטוֹר וְתִמְרַת עָשָׁן׃

ז׳ אַבְנֵי־שֹׁהַם וְאַבְנֵי מִלֻּאִים לָאֵפֹד וְלַחֹשֶׁן׃

אבני שהם. שְׁתֵּים הֻצְרְכוּ שָׁם לְצֹרֶךְ הָאֵפוֹד הָאָמוּר בְּוְאַתָּה תְּצַוֶּה׃

מלאים. עַל שֵׁם שֶׁעוֹשִׂין לָהֶם בַּזָּהָב מוֹשָׁב כְּמִין גֻּמָּא, וְנוֹתְנִין הָאֶבֶן שָׁם לְמַלֹּאוֹת הַגֻּמָּא, קְרוּיִים אַבְנֵי מִלּוּאִים, וּמְקוֹם הַמּוֹשָׁב קְרוּי מִשְׁבְּצֹת׃

לאפד ולחשן. אַבְנֵי הַשֹּׁהַם לָאֵפוֹד וְאַבְנֵי הַמִּלֵּאִים לַחֹשֶׁן; וְחֹשֶׁן וְאֵפוֹד מְפֹרָשִׁים בְּוְאַתָּה תְּצַוֶּה וְהֵם מִינֵי תַכְשִׁיט׃

ח׳ וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם׃

ועשו לי מקדש. וְעָשׂוּ לִשְׁמִי בֵּית קְדֻשָּׁה׃

ט׳ כְּכֹל אֲשֶׁר אֲנִי מַרְאֶה אוֹתְךָ אֶת תַּבְנִית הַמִּשְׁכָּן וְאֶת תַּבְנִית כָּל־כֵּלָיו וְכֵן תַּעֲשׂוּ׃ {ס}

ככל אשר אני מראה אותך. כָּאן **את תבנית המשכן**, הַמִּקְרָא הַזֶּה מְחֻבָּר לַמִּקְרָא שֶׁלְּמַעְלָה הֵימֶנּוּ וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ כְּכֹל אֲשֶׁר אֲנִי מַרְאֶה אוֹתְךָ׃

וכן תעשו. לְדוֹרוֹת (סנהדרין ט״ז), אִם יֹאבַד אֶחָד מִן הַכֵּלִים, אוֹ כְּשֶׁתַּעֲשׂוּ לִי כְּלֵי בֵית עוֹלָמִים, כְּגוֹן שֻׁלְחָנוֹת וּמְנוֹרוֹת וְכִיּוֹרוֹת וּמְכוֹנוֹת שֶׁעֲשָׂה שְׁלֹמֹה, כְּתַבְנִית אֵלּוּ תַּעֲשׂוּ אוֹתָם; וְאִם לֹא הָיָה הַמִּקְרָא מְחֻבָּר לְמַעְלָה הֵימֶנּוּ, לֹא הָיָה לוֹ לִכְתֹּב וְכֵן תַּעֲשׂוּ אֶלָּא כֵּן תַּעֲשׂוּ, וְהָיָה מְדַבֵּר עַל עֲשִׂיַּת אֹהֶל מוֹעֵד וְכֵלָיו׃

י׳ וְעָשִׂוּ אֲרֹן עֲצֵי שִׁטִּים אַמָּתַיִם וָחֵצִי אָרְכּוֹ וְאַמָּה וָחֵצִי רָחְבּוֹ וְאַמָּה וָחֵצִי קֹמָתוֹ׃

ועשו ארון. כְּמִין אֲרוֹנוֹת שֶׁעוֹשִׂים בְּלֹא רַגְלַיִם, עֲשׂוּיִם כְּמִין אַרְגָּז שֶׁקּוֹרִין אישקרי״ן בְּלַעַז, יוֹשֵׁב עַל שׁוּלָיו׃

י״א וְצִפִּיתָ אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר מִבַּיִת וּמִחוּץ תְּצַפֶּנּוּ וְעָשִׂיתָ עָלָיו זֵר זָהָב סָבִיב׃

מבית ומחוץ תצפנו. שְׁלֹשָׁה אֲרוֹנוֹת עָשָׂה בְצַלְאֵל, שְׁנַיִם שֶׁל זָהָב וְאֶחָד שֶׁל עֵץ, אַרְבַּע כְּתָלִים וְשׁוּלַיִם לְכָל אֶחָד וּפְתוּחִים מִלְמַעְלָה, נָתַן שֶׁל עֵץ בְּתוֹךְ שֶׁל זָהָב וְשֶׁל זָהָב בְּתוֹךְ שֶׁל עֵץ וְחִפָּה שְׂפָתוֹ הָעֶלְיוֹנָה בְּזָהָב, נִמְצָא מְצַפֶּה מִבַּיִת וּמִחוּץ (יומא ע״ב)׃

זר זהב. כְּמִין כֶּתֶר מַקֵּף לוֹ סָבִיב לְמַעְלָה מִשְּׂפָתוֹ, שֶׁעָשָׂה הָאָרוֹן הַחִיצוֹן גָּבוֹהַּ מִן הַפְּנִימִי, עַד שֶׁעָלָה לְמוּל עִבֵּי הַכַּפֹּרֶת וּלְמַעְלָה הֵימֶנּוּ מַשֶּׁהוּ, וּכְשֶׁהַכַּפֹּרֶת שׁוֹכֶבֶת עַל עִבֵּי הַכְּתָלִים, עוֹלֶה הַזֵּר לְמַעְלָה מִכָּל עִבֵּי הַכַּפֹּרֶת כָּל שֶׁהוּא וְהוּא סִימָן לְכֶתֶר תּוֹרָה׃

י״ב וְיָצַקְתָּ לּוֹ אַרְבַּע טַבְעֹת זָהָב וְנָתַתָּה עַל אַרְבַּע פַּעֲמֹתָיו וּשְׁתֵּי טַבָּעֹת עַל־צַלְעוֹ הָאֶחָת וּשְׁתֵּי טַבָּעֹת עַל־צַלְעוֹ הַשֵּׁנִית׃

ויצקת. לְשׁוֹן הַתָּכָה, כְּתַרְגּוּמוֹ׃

פעמותיו. כְּתַרְגּוּמוֹ זְוָיְתֵיהּ; וּבַזְּוִיּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת סָמוּךְ לַכַּפֹּרֶת הָיוּ נְתוּנוֹת, שְׁתַּיִם מִכָּאן וּשְׁתַּיִם מִכָּאן לָרָחְבּוֹ שֶׁל אָרוֹן, וְהַבַּדִּים נְתוּנִים בָּהֶם, וְאָרְכּוֹ שֶׁל אָרוֹן מַפְסִיק בֵּין הַבַּדִּים, אַמָּתַיִם וָחֵצִי בֵּין בַּד לְבַד, שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵי בְנֵי אָדָם הַנּוֹשְׂאִין אֶת הָאָרוֹן מְהַלְכִין בֵּינֵיהֶם; וְכֵן מְפֹרָשׁ בְּמְנָחוֹת בְּפ׳ שְׁתֵּי הַלֶּחֶם (מנחות דף צ״ח)׃

ושתי טבעת על צלעו האחת. הֵן הֵן אַרְבַּע טַבָּעוֹת שֶׁבִּתְחִלַּת הַמִּקְרָא, וּפֵרֵשׁ לְךָ הֵיכָן הָיוּ; וְהַוָּי״ו זוֹ יְתֵרָה הִיא, וּפִתְרוֹנוֹ כְּמוֹ שְׁתֵּי טַבָּעוֹת, וְיֵשׁ לְךָ לְיַשְּׁבָהּ כֵּן: וּשְׁתֵּי מִן הַטַּבָּעוֹת הָאֵלּוּ עַל צַלְעוֹ הָאַחַת׃

צלעו. צִדּוֹ׃

י״ג וְעָשִׂיתָ בַדֵּי עֲצֵי שִׁטִּים וְצִפִּיתָ אֹתָם זָהָב׃

בדי. מוֹטוֹת׃

י״ד וְהֵבֵאתָ אֶת־הַבַּדִּים בַּטַּבָּעֹת עַל צַלְעֹת הָאָרֹן לָשֵׂאת אֶת־הָאָרֹן בָּהֶם׃

ט״ו בְּטַבְּעֹת הָאָרֹן יִהְיוּ הַבַּדִּים לֹא יָסֻרוּ מִמֶּנּוּ׃

לא יסרו ממנו. לְעוֹלָם (יומא ע״ב)׃

ט״ז וְנָתַתָּ אֶל־הָאָרֹן אֶת הָעֵדֻת אֲשֶׁר אֶתֵּן אֵלֶיךָ׃

ונתת אל הארן. כְּמוֹ בָּאָרוֹן׃

העדת. הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא לְעֵדוּת בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם שֶׁצִּוִּיתִי אֶתְכֶם מִצְוֹת הַכְּתוּבוֹת בָּהּ׃

י״ז וְעָשִׂיתָ כַּפֹּרֶת זָהָב טָהוֹר אַמָּתַיִם וָחֵצִי אָרְכָּהּ וְאַמָּה וָחֵצִי רָחְבָּהּ׃

כפרת. כִּסּוּי עַל הָאָרוֹן, שֶׁהָיָה פָּתוּחַ מִלְמַעְלָה וּמַנִּיחוֹ עָלָיו כְּמִין דַּף׃

אמתים וחצי ארכה. כְּאָרְכּוֹ שֶׁל אָרוֹן, וְרָחְבָּהּ כְּרָחְבּוֹ שֶׁל אָרוֹן, וּמַגַּעַת עַל עִבֵּי הַכְּתָלִים אַרְבַּעְתָּם, וְאַע״פ שֶׁלֹּא נָתַן שִׁעוּר לְעָבְיָהּ, פֵּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁהָיָה עָבְיָהּ טֶפַח (סוכה ה׳)׃

י״ח וְעָשִׂיתָ שְׁנַיִם כְּרֻבִים זָהָב מִקְשָׁה תַּעֲשֶׂה אֹתָם מִשְּׁנֵי קְצוֹת הַכַּפֹּרֶת׃

כרבים. דְּמוּת פְּרָצוּף תִּינוֹק לָהֶם:

מקשה תעשה. שֶׁלֹּא תַּעֲשֶׂם בְּפָנֵי עַצְמָם וּתְחַבְּרֵם בָּרֹאשֵׁי הַכַּפֹּרֶת לְאַחַר עֲשִׂיָתָם כְּמַעֲשֵׂה צוֹרְפִים שֶׁקּוֹרִין שולד״יר בְּלַעַז, אֶלָּא הַטֵּל זָהָב הָרְבֵּה בְּתוֹחֲלַת עֲשִׂיַּת הַכַּפֹּרֶת, וְהַכֵּה בְּפַטִּישׁ וּבְקָרְנָס בָּאֶמְצַע, וְרָאשִׁין בּוֹלְטִין לְמַעְלָה, וְצִיֵּר הַכְּרוּבִים בִּבְלִיטַת קְצוֹתָיו:

מקשה. בטדי״ץ בְּלַעַז, כְּמוֹ דָּא לְדָא נָקְשָׁן (דניאל ה׳):

קצות הכפרת. רָאשֵׁי הַכַּפֹּרֶת:

י״ט וַעֲשֵׂה כְּרוּב אֶחָד מִקָּצָה֙ מִזֶּ֔ה וּכְרוּב־אֶחָ֥ד מִקָּצָ֖ה מִזֶּ֑ה מִן־הַכַּפֹּ֥רֶת תַּעֲשׂ֛וּ אֶת־הַכְּרֻבִ֖ים עַל־שְׁנֵ֥י קְצוֹתָֽיו׃

ועשה כרוב אחד מקצה. שֶׁלֹּא תֹּאמַר שְׁנַיִם כְּרוּבִים לְכָל קָצֶה וְקָצֶה, לְכָךְ הַצָּרַךְ לְפָרֵשׁ כְּרוּב אֶחָד מִקָּצָה מִזֶּה:

מן הכפרת. עַצְמָהּ תַּעֲשֶׂה אֶת הַכְּרוּבִים, זֶהוּ פֵּרוּשׁ שֶׁל מִקְשָׁה תַּעֲשֶׂה אוֹתָם, שֶׁלֹּא תַּעֲשֶׂה בְּפָנֵי עַצְמָם וּתְחַבְּרֵם לַכַּפֹּרֶת:

כ׳ וְהָי֤וּ הַכְּרֻבִים֙ פֹּרְשֵׂ֣י כְנָפַ֔יִם לְמַעְלָ֕ה סֹכְכִ֥ים בְּכַנְפֵיהֶ֖ם עַל־הַכַּפֹּ֑רֶת וּפְנֵיהֶ֣ם אִ֤ישׁ אֶל־אָחִיו֙ אֶל־הַכַּפֹּ֣רֶת יִהְי֔וּ פְּנֵ֖י הַכְּרֻבִֽים׃

פרשי כנפים. שֶׁלֹּא תַּעֲשֶׂה כְנָפֵיהֶם שׁוֹכְבִים אֶלָּא פְּרוּשִׂים וּגְבוֹהִים לְמַעְלָה אֵצֶל רָאשֵׁיהֶם, שֶׁיְּהֵא עֲשָׂרָה טְפָחִים בֶּחָלָל שֶׁבֵּין הַכְּנָפַיִם לַכַּפֹּרֶת, כִּדְאִיתָא בְּסֵפָה:

כ״א וְנָתַתָּ֙ אֶת־הַכַּפֹּ֣רֶת עַל־הָאָרֹ֔ן מִלְמַ֖עְלָה וְאֶל־הָאָרֹ֛ן תִּתֵּ֥ן אֶת־הָעֵדֻ֖ת אֲשֶׁ֣ר אֶתֵּ֑ן אֵלֶֽיךָ׃

ואל הארן תתן את העדת. לֹא יָדַעְתִּי לָמָּה נִכְפַּל, שֶׁהֲרֵי כְּבָר נֶאֱמַר וְנָתַתָּ אֶל הָאָרֹן אֵת הָעֵדֻת, וְיֵשׁ לוֹמַר, שֶׁבָּא לְלַמֵּד שֶׁבְּעוֹדוֹ אָרוֹן לְבַדּוֹ, בְּלֹא כַפֹּרֶת, יִתֵּן תְּחִלָּה הָעֵדוּת לְתוֹכוֹ וְאַחַר כָּךְ יִתֵּן אֶת הַכַּפֹּרֶת עָלָיו, וְכֵן מָצִינוּ כְּשֶׁהִקִּים אֶת הַמִּשְׁכָּן, נֶאֱמַר וַיִּתֵּן אֶת הָעֵדֻת אֶל הָאָרֹן וְאַחַר כָּךְ וַיִּתֵּן אֶת הַכַּפֹּרֶת עַל הָאָרֹן מִלְמָעְלָה:

כ״ב וְנוֹעַדְתִּ֤י לְךָ֙ שָׁ֔ם וְדִבַּרְתִּ֥י אִתְּךָ֖ מֵעַ֣ל הַכַּפֹּ֑רֶת מִבֵּין֙ שְׁנֵ֣י הַכְּרֻבִ֔ים אֲשֶׁ֖ר עַל־אֲר֣וֹן הָעֵדֻ֑ת אֵ֚ת כָּל־אֲשֶׁ֣ר אֲצַוֶּ֔ה אוֹתְךָ֖ אֶל־בְּנֵ֥י יִשְׂרָאֵֽל׃ {פ}

ונועדתי. כְּשֶׁאֶקְבַּע מוֹעֵד לְךָ לְדַבֵּר עִמְּךָ, אוֹתוֹ מָקוֹם אֶקְבַּע לְמוֹעֵד שֶׁאָבֹא שָׁם לְדַבֵּר אֵלֶיךָ:

ודברתי אתך מעל הכפרת. וּבְמָקוֹם אַחֵר הוּא אוֹמֵר וַיְדַבֵּר ה׳ אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר (ויקרא א׳), זֶה הַמִּשְׁכָּן, מְחוּץ לַפָּרֹכֶת, נִמְצְאוּ שְׁנֵי כְתוּבִים מַכְחִישִׁים זֶה אֶת זֶה, — בָּא הַכָּתוּב הַשְּׁלִישִׁי וְהִכְרִיעַ בֵּינֵיהֶם: וּבְבֹא מֹשֶׁה אֶל אֹהֶל מוֹעֵד, וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל מִדַּבֵּר אֵלָיו מֵעַל הַכַּפֹּרֶת וְגוֹ׳ (במדבר ז׳), מֹשֶׁה הָיָה נִכְנָס לַמִּשְׁכָּן, וְכֵיוָן שֶׁבָּא בְתוֹךְ הַפֶּתַח, קוֹל יוֹרֵד מִן הַשָּׁמַיִם לְבֵין הַכְּרוּבִים, וּמִשָּׁם יוֹצֵא וְנִשְׁמָע לְמֹשֶׁה בְּאֹהֶל מוֹעֵד (ספרי):

ואת כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל. חֲרִי יָו״ו זוֹ יְתֵרָה וּטְפֵלָה, וְכָמוֹהָ הָרְבֵּה בַּמִּקְרָא, וְכֹה תְּפָתֵר: וְאֶת אֲשֶׁר אֲדַבֵּר עִמְּךָ שָׁם אֶת כָּל אֲשֶׁר אֲצַוֶּה אוֹתְךָ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הוּא:

כ״ג וְעָשִׂ֥יתָ שֻׁלְחַ֖ן עֲצֵ֣י שִׁטִּ֑ים אַמָּתַ֤יִם אָרְכּוֹ֙ וְאַמָּ֣ה רָחְבּ֔וֹ וְאַמָּ֥ה וָחֵ֖צִי קֹמָתֽוֹ׃

קמתו. גֹּבַהּ רַגְלָיו עִם עֹבִי הַשֻּׁלְחָן:

כ״ד וְצִפִּיתָ֥ אֹת֛וֹ זָהָ֥ב טָה֖וֹר וְעָשִׂ֣יתָ לּ֑וֹ זֵ֖ר זָהָ֥ב סָבִֽיב׃

זר זהב. סִימָן לְכֶתֶר מַלְכוּת, שֶׁהַשֻּׁלְחָן שֵׁם עֹשֶׁר וּגְדֻלָּה, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים שֻׁלְחַן מְלָכִים:

כ״ה וְעָשִׂ֥יתָ לּ֛וֹ מִסְגֶּ֥רֶת טֹ֖פַח סָבִ֑יב וְעָשִׂ֥יתָ זֵ֛ר זָהָ֖ב לְמִסְגַּרְתּ֥וֹ סָבִֽיב׃

מסגרת. כְּתַרְגּוּמוֹ גְּדַנְפָּא; וְנֶחְלְקוּ חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל בַּדָּבָר, י״א לְמַעְלָה הָיְתָה סָבִיב לַשֻּׁלְחָן כְּמוֹ לְבִזְבִּזִין שֶׁבִּשְׁפַת שֻׁלְחַן שָׁרִים, וְי״א לְמַטָּה הָיְתָה תְּקוּעָה מֵרֶגֶל לְרֶגֶל בְּאַרְבַּע רוּחוֹת הַשֻּׁלְחָן, וְדַךְ הַשֻּׁלְחָן שׁוֹכֵב עַל אוֹתָהּ מִסְגֶּרֶת:

ועשית זר זהב למסגרתו. הוּא זֵר הָאָמוּר לְמַעְלָה, וּפֵרֵשׁ לְךָ כָּאן שֶׁעַל הַמִּסְגֶּרֶת הָיְתָה:

כ״ו וְעָשִׂ֥יתָ לּ֖וֹ אַרְבַּ֣ע טַבְּעֹ֑ת זָהָ֗ב וְנָתַתָּ֙ אֶת־הַטַּבָּעֹ֔ת עַ֚ל אַרְבַּ֣ע הַפֵּאֹ֔ת אֲשֶׁ֖ר לְאַרְבַּ֥ע רַגְלָֽיו׃

כ״ז לְעֻמַּ֣ת הַמִּסְגֶּ֔רֶת תִּהְיֶ֖ינָה הַטַּבָּעֹ֑ת לְבָתִּ֣ים לְבַדִּ֔ים לָשֵׂ֖את אֶת־הַשֻּׁלְחָֽן׃

לעמת המסגרת תהיין הטבעת. בָּרַגְלַיִם תְּקוּעוֹת, כְּנֶגֶד רָאשֵׁי הַמִּסְגֶּרֶת:

לבתים לבדים. אוֹתָן טַבָּעוֹת יִהְיוּ בָּתִּים לְהַכְנִיס בָּהֶן הַבַּדִּים:

לבתים. לְצֹרֶךְ **בתים לבדים**, כְּתַרְגּוּמוֹ – אַתְרָא לַאֲרִיחָיָא:

כ״ח וְעָשִׂיתָ אֶת־הַבַּדִּים עֲצֵי שִׁטִּים וְצִפִּיתָ אֹתָם זָהָב וְנִשָּׂא־בָם אֶת־הַשֻּׁלְחָן:

ונשא בם. לְשׁוֹן נִפְעַל, יִהְיֶה נִשָּׂא בָּם אֶת הַשֻּׁלְחָן:

כ״ט וְעָשִׂיתָ קְעָרֹתָיו וְכַפֹּתָיו וּקְשׂוֹתָיו וּמְנַקִּיֹתָיו אֲשֶׁר יֻסַּךְ בָּהֶן זָהָב טָהוֹר תַּעֲשֶׂה אֹתָם:

ועשית קערתיו וכפתיו. קְעָרוֹתָיו זֶה דְּפוּס שֶׁהָיָה עָשׂוּי כִּדְפוּס הַלֶּחֶם, וְהַלֶּחֶם הָיָה עָשׂוּי כְּמִין תֵּבָה פְּרוּצָה מִשְּׁתֵּי רוּחוֹתֶיהָ, שׁוּלַיִם לוֹ לְמַטָּה, וְקוֹפֵל מִכָּאן וּמִכָּאן כְּלַפֵּי מַעְלָה כְּמִין כְּתָלִים, וּלְכָךְ קָרוּי לֶחֶם הַפָּנִים, שֶׁיֵּשׁ לוֹ פָּנִים רוֹאִין לְכָאן וּלְכָאן לִצְדֵי הַבַּיִת מִזֶּה וּמִזֶּה, וְנוֹתֵן אָרְכּוֹ לָרֹחַבּוֹ שֶׁל שֻׁלְחָן, וְכָתְלָיו זְקוּפִים כְּנֶגֶד שְׁפַת הַשֻּׁלְחָן; וְהָיָה עָשׂוּי לוֹ דְּפוּס זָהָב וּדְפוּס בַּרְזֶל, בְּשֶׁל בַּרְזֶל הוּא נֶאֱפֶה, וּכְשֶׁמּוֹצִיאוֹ מִן הַתַּנּוּר נוֹתְנוֹ בְּשֶׁל זָהָב עַד לְמָחָר בְּשַׁבָּת שֶׁמְּסַדְּרוֹ עַל הַשֻּׁלְחָן, וְאוֹתוֹ דְּפוּס קָרוּי קְעָרָה:

וכפתיו. בְּזֵיכִין שֶׁנּוֹתְנִין בָּהֶם לִבּוֹנָה שִׁתַּיִם הָיוּ לִשְׁנֵי קֻמְצֵי לִבּוֹנָה שֶׁנּוֹתְנִין עַל שְׁתֵּי הַמַּעֲרֶכוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר וְנָתַתָּ עַל הַמַּעֲרֶכֶת לְבֹנָה זַכָּה (ויקרא כ״ד):

וקשותיו. הֵן כְּמִין חֲצָאֵי קָנִים חֲלוּלִים הַנִּסְדָּקִין לְאָרְכָּן (מנחות צ״ו), דִּגְמָתָן עוֹשֶׂה שֶׁל זָהָב, וּמְסַדֵּר ג׳ עַל רֹאשׁ כָּל לֶחֶם, שֶׁיֵּשֵׁב לֶחֶם הָאַחַר עַל גַּבֵּי אוֹתָן הַקָּנִים, וּמַבְדִּילִין בֵּין לֶחֶם לְלֶחֶם כְּדֵי שֶׁתִּפָּנֵס הָרוּחַ בֵּינֵיהֶם וְלֹא יִתְעַפְּשׁוּ; וּבִלְשׁוֹן עֲרָבִי כָּל דָּבָר חָלוּל קָרוּי קס״וא:

ומנקיתיו. תַּרְגּוּמוֹ וּמְכִילָתֵיהּ, הֵן סְנִיפִים כְּמִין יְתֵדוֹת זָהָב, עוֹמְדִין בָּאָרֶץ וּגְבוֹהִים עַד לְמַעְלָה מִן הַשֻּׁלְחָן הַרְבֵּה, כְּנֶגֶד גֹּבַהּ מַעֲרֶכֶת הַלֶּחֶם, וּמְפֻצָּלִים חֲמִשָּׁה פְּצוּלִים זֶה לְמַעְלָה מִזֶּה, וְרֹאשֵׁי הַקָּנִים שֶׁבֵּין לֶחֶם לְלֶחֶם סְמוּכִין עַל אוֹתָן פְּצוּלִין, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִכְבֹּד מַשָּׂא הַלֶּחֶם הָעֶלְיוֹנִים עַל הַתַּחְתּוֹנִים וְיִשָּׁבְרוּ; וּלְשׁוֹן מְכִילָתֵיהּ סִבְלוֹתָיו, כְּמוֹ נִלְאֵיתִי הָכִיל (ירמיהו ו׳). אֲבָל לְשׁוֹן מְנַקִּיּוֹת אֵינִי יוֹדֵעַ אֵיךְ נוֹפֵל עַל סְנִיפִין; וְיֵשׁ מֵחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים קְשׁוֹתָיו אֵלּוּ סְנִיפִין, שֶׁמְּקַשְּׁטִין אוֹתוֹ וּמַחֲזִיקִים אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִשָּׁבֵר, וּמְנַקִּיּוֹתָיו אֵלּוּ הַקָּנִים שֶׁמְּנַקִּין אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִתְעַפֵּשׁ (מנחות צ״ז), אֲבָל אֲנַקְלוֹס שֶׁתִּרְגֵּם וּמְכִילָתֵיהּ, הָיָה שׁוֹנֶה כְּדִבְרֵי הָאוֹמֵר מְנַקִּיּוֹת הֵן סְנִיפִין:

אשר יסך בהן. אֲשֶׁר יְכֻפֶּה בָּהֶן, וְעַל קְשׂוֹתָיו הוּא אוֹמֵר אֲשֶׁר יֻסַּךְ, שֶׁהָיוּ עָלָיו כְּמִין סְכָךְ וְכִסּוּי, וְכֵן בְּמָקוֹם אַחֵר הוּא אוֹמֵר וְאֶת קְשׂוֹת הַנָּסֶךְ (במדבר ד׳), וְזֶה וָזֶה, יֻסַּךְ וְהַנָּסֶךְ, לְשׁוֹן סְכָךְ וְכִסּוּי הֵם:

ל׳ וְנָתַתָּ עַל־הַשֻּׁלְחָן לֶחֶם פָּנִים לְפָנַי תָּמִיד: {פ}

לחם פנים. שֶׁהָיוּ לוֹ פָּנִים כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁתִּי, וּמִנַּיִן הַלֶּחֶם וְסֵדֶר מַעֲרְכוֹתָיו מִפָּרָשִׁים בְּאֵמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים:

ל״א וְעָשִׂיתָ מְנֹרַת זָהָב טָהוֹר מִקְשָׁה תֵּעָשֶׂה* *(בספרי ספרד ואשכנז תיעשה) הַמְּנוֹרָה יְרֵכָהּ וְקָנָהּ גְּבִיעֶיהָ כַּפְתֹּרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ מִמֶּנָּה יִהְיוּ:

מקשה תיעשה המנורה. שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂנָּה חֲלִילוֹת וְלֹא יַעֲשֶׂה קָנֶיהָ וְנֵרוֹתֶיהָ אֲבָרִים אֲבָרִים וְאַחַר כָּךְ יַדְבִּיקֵם, כְּדֶרֶךְ הַצּוֹרְפִים שֶׁקּוֹרִין שולד״יר בְּלַעַז, אֶלָּא כֻּלָּהּ בָּאָה מֵחֲתִיכָה אַחַת, וּמַקִּישׁ בַּקָּרְנָס וְחוֹתֵךְ בִּכְלֵי הָאֻמָּנוּת וּמַפְרִיד הַקָּנִים אֵילָךְ וָאֵילָךְ:

מקשה. תַּרְגּוּמוֹ נְגִיד, לְשׁוֹן הַמְשָׁכָה, שֶׁמַּמְשִׁיךְ אֶת הָאֲבָרִים מִן הָעֶשֶׁת לְכָאן וּלְכָאן בְּהַקָּשַׁת הַקָּרְנָס, וּלְשׁוֹן מִקְשָׁה מַכַּת קָרְנָס, בטדי״ץ בְּלַעַז, כְּמוֹ דְּא לְדָא נָקְשָׁן (דניאל ה׳):

תיעשה המנורה. מֵאֵלֶיהָ, לְפִי שֶׁהָיָה מֹשֶׁה מִתְקַשֶּׁה בָּהּ, אָמַר לוֹ הַקָּבָ״ה הַשְׁלֵךְ אֶת הַכִּכָּר לָאוּר וְהִיא נַעֲשֵׂית מֵאֵלֶיהָ, לְכָךְ לֹא נִכְתַּב תֵּעָשֶׂה (תנחומא):

ירכה. הוּא הֶרֶגֶל שֶׁלְּמַטָּה הֶעָשׂוּי כְּמִין תֵּבָה, וּשְׁלֹשָׁה רַגְלַיִם יוֹצְאִין הֵימֶנּוּ וּלְמַטָּה:

וקנה. הַקָּנֶה הָאֶמְצָעִי שֶׁלָּהּ הָעוֹלֶה בְּאֶמְצַע הַיֶּרֶךְ זָקוּף כְּלַפֵּי מַעְלָה, וְעָלָיו נֵר הָאֶמְצָעִי עָשׂוּי כְּמִין בָּזָךְ, לָצוּק הַשָּׁמֶן לְתוֹכוֹ וְלָתֵת הַפְּתִילָה:

גביעיה. הֵן כְּמִין כּוֹסוֹת שָׁעוֹשִׁין מִזְּכוּכִית, אֲרֻכִּים וּקְצָרִים, וְקוֹרִין לָהֶם מדיר״נש בְּלַעַז, וְאֵלּוּ עֲשׂוּיִין שֶׁל זָהָב, וּבוֹלְטִין וְיוֹצְאִין מִכָּל קָנֶה וְקָנֶה כַּמִּנְיָן שֶׁנָּתַן בָּהֶם הַכָּתוּב, וְלֹא הָיוּ בָהּ אֶלָּא לְנוֹי:

כפתריה. כְּמִין תַּפּוּחִים הָיוּ, עֲגֻלִּין סָבִיב, בּוֹלְטִין סְבִיבוֹת הַקָּנֶה הָאֶמְצָעִי, כְּדֶרֶךְ שֶׁעוֹשִׁין לַמְּנוֹרוֹת שֶׁלְּפָנֵי הַשָּׂרִים, וְקוֹרִין לָהֶם פומיל״ש בְּלַעַז, וּמִנְיָן שֶׁלָּהֶם כָּתוּב בַּפָּרָשָׁה, כַּמָּה כַּפְתּוֹרִים בּוֹלְטִין מִמֶּנָּה וְכַמָּה חָלָק בֵּין כַּפְתּוֹר לְכַפְתּוֹר:

ופרחיה. צִיּוּרִין עֲשׂוּיִין בָּהּ כְּמִין פְּרָחִין:

ממנה יהיו. הַכֹּל מִקְשָׁה יוֹצֵא מִתּוֹךְ חֲתִיכַת הָעֶשֶׁת, וְלֹא יַעֲשֶׂה לְבַדָּם וְיַדְבִּיקֵם:

ל״ב וְשִׁשָּׁה קָנִים יֹצְאִים מִצִּדֶּיהָ שְׁלֹשָׁה | קְנֵי מְנוֹרָה מִצִּדָּהּ הָאֶחָד וּשְׁלֹשָׁה קְנֵי מְנוֹרָה מִצִּדָּהּ הַשֵּׁנִי׃

יצאים מצדיה. לְכָאן וּלְכָאן בַּאֲלַכְסוֹן, נִמְשָׁכִים וְעוֹלִין עַד כְּנֶגֶד גָּבְהָהּ שֶׁל מְנוֹרָה שֶׁהוּא קָנֶה הָאֶמְצָעִי, וְיוֹצְאִין מִתּוֹךְ קָנֶה הָאֶמְצָעִי זֶה לְמַעְלָה מִזֶּה, הַתַּחְתּוֹן אָרֹךְ, וְשֶׁל מַעְלָה קָצָר הֵימֶנּוּ, וְהָעֶלְיוֹן קָצָר הֵימֶנּוּ, לְפִי שֶׁהָיָה גֹּבַהּ רָאשֵׁיהֶן שָׁוֶה לְגָבְהוֹ שֶׁל קָנֶה הָאֶמְצָעִי, הַשְּׁבִיעִי, שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאִים הַשִּׁשָּׁה קָנִים׃

ל״ג שִׁלֹּשָׁה גְּבִעִים מְשֻׁקָּדִים בַּקָּנֶה הָאֶחָד כַּפְתֹּר וָפָרַח וּשְׁלֹשָׁה גְבִעִים מְשֻׁקָּדִים בַּקָּנֶה הָאֶחָד כַּפְתֹּר וָפָרַח כֵּן לְשִׁשֶּׁת הַקָּנִים הַיֹּצְאִים מִן־הַמְּנוֹרָה׃

משקדים. כְּתַרְגּוּמוֹ, מְצֻיָּרִים הָיוּ, כְּדֶרֶךְ שֶׁעוֹשִׂין לִכְלֵי כֶסֶף וְזָהָב שֶׁקּוֹרִים נייל״יר בְּלַעַז׃

שלשה גבעים. בּוֹלְטִין מִכָּל קָנֶה וְקָנֶה׃

כפתר ופרח. הָיָה לְכָל קָנֶה וְקָנֶה׃

ל״ד וּבַמְּנוֹרָה אַרְבָּעָה גְבִעִים מְשֻׁקָּדִים כַּפְתֹּרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ׃

ובמנרה ארבעה גבעים. בְּגוּפָהּ שֶׁל מְנוֹרָה הָיוּ אַרְבָּעָה גְּבִיעִים – אֶחָד בּוֹלֵט בָּהּ לְמַטָּה מִן הַקָּנִים, וְהַשְּׁלִשָּׁה לְמַעְלָה מִן יְצִיאַת הַקָּנִים הַיּוֹצְאִין מִצִּדֶּיהָ׃

משקדים כפתריה ופרחיה. זֶה אֶחָד מֵחֲמִשָּׁה מִקְרָאוֹת שֶׁאֵין לָהֶם הֶכְרֵעַ (יומא נ״ב), אֵין יָדוּעַ אִם גְּבִיעִים מְשֻׁקָּדִים אוֹ מְשֻׁקָּדִים כַּפְתּוֹרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ׃

ל״ה וְכַפְתֹּר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה וְכַפְתֹּר תַּחַת־שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה לְשִׁשֶּׁת־הַקָּנִים הַיֹּצְאִים מִן־הַמְּנוֹרָה׃

וכפתר תחת שני הקנים. מִתּוֹךְ הַכַּפְתּוֹר הָיוּ הַקָּנִים נִמְשָׁכִים מִשְּׁנֵי צִדֶּיהָ אֵילָךְ וָאֵילָךְ, כָּךְ שָׁנִינוּ בְּמְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן: גָּבְהָהּ שֶׁל מְנוֹרָה י״ח טְפָחִים, הָרֶגֶל וְהַפֶּרַח שְׁלֹשָׁה טְפָחִים – הוּא הַפֶּרַח הָאָמוּר בַּיֶּרֶךְ, שֶׁנֶּאֱמַר עַד יְרֵכָהּ עַד פִּרְחָהּ (במדבר ח׳) – וּטְפָחַיִם חָלָק, וְטָפַח שֶׁבּוֹ גְּבִיעַ מֵהָאַרְבָּעָה גְּבִיעִים וְכַפְתּוֹר וָפֶרַח שִׁשְׁנֵי כַפְתּוֹרִים וּשְׁנֵי פְּרָחִים הָאֲמוּרִים בַּמְּנוֹרָה עַצְמָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר עַד יְרֵכָהּ עַד פִּרְחָהּ (במדבר ח׳) – וּטְפָחַיִם חָלָק, וְטָפַח שֶׁבּוֹ גְּבִיעַ מֵהָאַרְבָּעָה גְּבִיעִים וְכַפְתּוֹר וָפֶרַח שִׁשְׁנֵי כַפְתּוֹרִים וּשְׁנֵי פְּרָחִים הָאֲמוּרִים בַּמְּנוֹרָה עַצְמָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר עַד יְרֵכָהּ עַד פִּרְחָהּ (במדבר ח׳) – וּטְפָחַיִם חָלָק, וְטָפַח כַּפְתּוֹר וּשְׁנֵי קָנִים יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ אֵילָךְ וָאֵילָךְ נִמְשָׁכִים וְעוֹלִין כְּנֶגֶד גָּבְהָהּ שֶׁל מְנוֹרָה, טָפַח חָלָק, וְטָפַח כַּפְתּוֹר וּשְׁנֵי קָנִים יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ, וְטָפַח חָלָק, וְטָפַח כַּפְתּוֹר וּשְׁנֵי קָנִים יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ וְנִמְשָׁכִים וְעוֹלִין כְּנֶגֶד גָּבְהָהּ שֶׁל מְנוֹרָה, וּטְפָחַיִם חָלָק, נִשְׁתַּיְּרוּ שָׁם שְׁלֹשָׁה טְפָחִים שֶׁבָּהֶם שְׁלֹשָׁה גְּבִיעִים וְכַפְתּוֹר וָפֶרַח, נִמְצְאוּ גְּבִיעִים כ״ב – י״ח לְשִׁשָּׁה קָנִים, שְׁלֹשָׁה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, וְאַרְבָּעָה בְּגוּפָהּ שֶׁל מְנוֹרָה, הֲרֵי כ״ב – וְאַחַד עָשָׂר כַּפְתּוֹרִים, שִׁשָּׁה בְּשִׁשֶּׁת הַקָּנִים, וּשְׁלֹשָׁה בְּגוּפָהּ שֶׁל מְנוֹרָה שֶׁהַקָּנִים יוֹצְאִים מֵהֶם, וּשְׁנַיִם עוֹד בַּמְּנוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר מְשֻׁקָּדִים כַּפְתֹּרֶיהָ, וּמְעוּט כַּפְתּוֹרִים שְׁנַיִם, הָאֶחָד לְמַטָּה אֶצֶל הַיֶּרֶךְ, וְהָאֶחָד בְּגֹ׳ טְפָחִים הָעֶלְיוֹנִים עִם ג׳ הַגְּבִיעִים, וְתִשְׁעָה פְּרָחִים הָיוּ לָהּ, שִׁשָּׁה לְשִׁשֶּׁת הַקָּנִים, שֶׁנֶּאֱמַר בַּקָּנֶה הָאֶחָד כַּפְתֹּר וָפָרַח, וּשְׁלֹשָׁה לַמְּנוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר מְשֻׁקָּדִים כַּפְתֹּרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ, וּמְעוּט פְּרָחִים שְׁנַיִם, וְאֶחָד הָאָמוּר בְּפָרָשַׁת בְּהַעֲלֹתְךָ עַד יֵרֵכָהּ עַד פִּרְחָהּ, וְאִם תְּדַקְדֵּק בְּמִשְׁנָה זוֹ הַכְּתוּבָה לְמַעְלָה, תִּמְצָאֵם כְּמִנְיָנָם אִישׁ אִישׁ בִּמְקוֹמוֹ׃

ל״ו כַּפְתֹּרֵיהֶם וּקְנֹתָם מִמֶּנָּה יִהְיוּ כֻּלָּהּ מִקְשָׁה אַחַת זָהָב טָהוֹר׃

ל״ז וְעָשִׂיתָ אֶת־נֵרֹתֶיהָ שִׁבְעָה וְהֶעֱלָה אֶת־נֵרֹתֶיהָ וְהֵאִיר עַל־עֵבֶר פָּנֶיהָ׃

את נרתיה. כְּמִין בָּזִיכִין שֶׁנּוֹתְנִין בְּתוֹכָן הַשֶּׁמֶן וְהַפְּתִילוֹת׃

והאיר על עבר פניה. עֲשֵׂה פִּי שִׁשֶּׁת הַנֵּרוֹת שֶׁבָּרֹאשֵׁי הַקָּנִים הַיּוֹצְאִים מִצִּדֶּיהָ מְסֻבִּים כְּלַפֵּי הָאֶמְצָעִי, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ הַנֵּרוֹת כְּשֶׁתַּדְלִיקֵם מְאִירִים אֶל עֵבֶר פָּנֶיהָ – מַסָּב אוֹרָם אֶל צַד פְּנֵי הַקָּנֶה הָאֶמְצָעִי, שֶׁהוּא גּוּף הַמְּנוֹרָה׃

ל״ח וּמַלְקָחֶיהָ וּמַחְתֹּתֶיהָ זָהָב טָהוֹר׃

ומלקחיה. הֵם הַצְּבָתִים הָעֲשׂוּיִין לִקַּח בָּהֶם הַפְּתִילָה מִתּוֹךְ הַשֶּׁמֶן, לְיַשְּׁבָן וּלְמָשְׁכָן בְּפִי הַנֵּרוֹת, וְעַל שֵׁם שֶׁלּוֹקְחִים בָּהֶם קְרוּיִים מֶלְקָחַיִם; וְצִבְתָּהּ שֶׁתִּרְגֵּם אֲנְקְלוֹס לְשׁוֹן צָבָת, טניי״ש בְּלַעַז׃

ומחתתיה. הֵם כְּמִין בָּזִיכִין קְטַנִּים שֶׁחוֹתָה בָּהֶן אֶת הָאֵפֶר שֶׁבִּנֵּר בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר, כְּשֶׁהוּא מֵיטִיב אֶת הַנֵּרוֹת מֵאֵפֶר הַפְּתִילוֹת שֶׁדָּלְקוּ הַלַּיְלָה וְכָבוּ, וּלְשׁוֹן מַחְתָּה פויישר״יא בְּלַעַז, כְּמוֹ לַחְתּוֹת אֵשׁ מִיָּקוּד (ישעיהו ל׳)׃

ל״ט כִּכַּר זָהָב טָהוֹר יַעֲשֶׂה אֹתָהּ אֶת כָּל־הַכֵּלִים הָאֵלֶּה׃

ככר זהב טהור. שֶׁלֹּא יִהְיֶה מִשְׁקָלָהּ עִם כָּל כֵּלֶיהָ אֶלָּא כִּכָּר, לֹא פָּחוֹת וְלֹא יוֹתֵר (מנחות פ״ח). וְהַכִּכָּר שֶׁל חֹל שִׁשִּׁים מָנֶה, וְשֶׁל קֹדֶשׁ הָיָה כָּפוּל, ק״ך מָנֶה, וְהַמָּנֶה הוּא לִיטְרָא שֶׁשּׁוֹקְלִין בָּהּ כֶּסֶף לְמִשְׁקַל קוֹלוֹנְיָא, וְהֵם מֵאָה זְהוּבִים – עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה סְלָעִים וְהַסֶּלַע אַרְבָּעָה זְהוּבִים:

מ׳ וּרְאֵה וַעֲשֵׂה בְּתַבְנִיתָם אֲשֶׁר־אַתָּה מֵרָאֶה בָּהָר: {ס}

וראה ועשה. רְאֵה כָּאן בָּהָר תַּבְנִית שֶׁאֲנִי מַרְאֶה אוֹתְךָ, מַגִּיד שֶׁנִּתְקַשָּׁה מֹשֶׁה בְּמַעֲשֵׂה הַמְּנוֹרָה עַד שֶׁהֶרְאָה לוֹ הַקָּבָ״ה מְנוֹרָה שֶׁל אֵשׁ (שם כ״ט):

אשר אתה מראה. כְּתַרְגּוּמוֹ דְּאַתְּ מִתְחֲזֵי בְּטוּרָא; אִלּוּ הָיָה נָקוּד מַרְאֶה, בְּפַתָּח, הָיָה פִּתְרוֹנוֹ אַתָּה מַרְאֶה לַאֲחֵרִים, עַכְשָׁו שֶׁנָּקוּד חֲטַף קָמָץ, פִּתְרוֹנוֹ דְּאַתְּ מִתְחֲזֵי – שֶׁאֲחֵרִים מַרְאִים לְךָ (שֶׁהַנִּקּוּד מַפְרִיד בֵּין עוֹשֶׂה לְנַעֲשָׂה):

פרק כ״ו

א׳ וְאֶת־הַמִּשְׁכָּן תַּעֲשֶׂה עֶשֶׂר יְרִיעֹת שֵׁשׁ מָשְׁזָר וּתְכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי כְּרֻבִים מַעֲשֵׂה חֹשֵׁב תַּעֲשֶׂה אֹתָם:

ואת המשכן תעשה עשר יריעת. לִהְיוֹת לוֹ לְגַג וְלִמְחִצּוֹת מִחוּץ לַקְּרָשִׁים, שֶׁהַיְרִיעוֹת תְּלוּיוֹת מֵאֲחוֹרֵיהֶן לְכַסּוֹתָן:

שש משזר ותכלת ותלעת שני. חֲרִי אַרְבָּעָה מִינִין יַחַד חוּט וְחוּט – אֶחָד שֶׁל פִּשְׁתָּן וּשְׁלֹשָׁה שֶׁל צֶמֶר – וְכָל חוּט וְחוּט כָּפוּל ו׳ חֲרִי אַרְבָּעָה מִינִין כְּשֶׁהֵן שְׁזוּרִין יַחַד כ״ד כְּפָלִים לַחוּט (יומא ע״א):

כרבים מעשה חשב. כְּרוּבִים הָיוּ מְצֻיָּרִין בָּהֶם בַּאֲרִיגָתָן, וְלֹא בִּרְקִימָה שֶׁהוּא מַעֲשֵׂה מַחַט, אֶלָּא בַּאֲרִיגָה בִּשְׁנֵי כְתָלִים, פַּרְצוּף אֶחָד מִכָּאן וּפַרְצוּף אֶחָד מִכָּאן – אֲרִי מִצַּד זֶה וְנָשֶׁר מִצַּד זֶה – כְּמוֹ שֶׁאוֹרְגִין חֲגוֹרוֹת שֶׁל מֶשִׁי שֶׁקּוֹרִין בְּלַעַז פיישי״שא:

ב׳ אֹרֶךְ | הַיְרִיעָה הָאַחַת שְׁמֹנֶה וְעֶשְׂרִים בָּאַמָּה וְרֹחַב אַרְבַּע בָּאַמָּה הַיְרִיעָה הָאֶחָת מִדָּה אַחַת לְכָל־הַיְרִיעֹת:

ג׳ חָמֵשׁ הַיְרִיעֹת תִּהְיֶיןָ חְבֻרֹת אִשָּׁה אֶל־אֲחֹתָהּ וְחָמֵשׁ יְרִיעֹת חְבֻרֹת אִשָּׁה אֶל־אֲחֹתָהּ:

תהיין חברת. תּוּפְרָן בְּמַחַט זוֹ בְצַד זוֹ, חָמֵשׁ לְבַד וְחָמֵשׁ לְבַד:

אשה אל אחתה. כְּךְ דֶּרֶךְ הַמִּקְרָא לְדַבֵּר בְּדָבָר שֶׁהוּא לְשׁוֹן נְקֵבָה, וּבְדָבָר שֶׁהוּא לְשׁוֹן זָכָר אוֹמֵר אִישׁ אֶל אָחִיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱ׳ בַּכְּרוּבִים וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל אֲחִיו (שמות כ״ה):

ד׳ וְעָשִׂיתָ לֲלָאֹת תְּכֵלֶת עַל שְׂפַת הַיְרִיעָה הָאֶחָת מִקָּצָה בַּחֹבָרֶת וְכֵן תַּעֲשֶׂה בִּשְׂפַת הַיְרִיעָה הַקִּיצוֹנָה בַּמַּחְבֶּרֶת הַשֵּׁנִית:

ללאת. לצוֹל״ש בְּלַעַז, וְכֵן תִּרְגֵּם אֲנְקְלוֹס עֲנוּבִין, לְשׁוֹן עֲנִיבָה:

מקצה בחברת. בְּאוֹתָהּ יְרִיעָה שֶׁבְּסוֹף הַחִבּוּר, קְבוּצַת חֲמִשָּׁה הַיְרִיעוֹת קְרוּיָה חוֹבֶרֶת:

וכן תעשה בשפת היריעה הקיצונה במחברת השנית. בְּאוֹתָהּ יְרִיעָה שֶׁהִיא קִיצוֹנָה, לְשׁוֹן קָצֶה, כְּלוֹמַר לְסוֹף הַחוֹבֶרֶת:

ה׳ חֲמִשִּׁים לֻלָאֹת תַּעֲשֶׂה בַּיְרִיעָה הָאֶחָת וַחֲמִשִּׁים לֻלָאֹת תַּעֲשֶׂה בִּקְצֵה הַיְרִיעָה אֲשֶׁר בַּמַּחְבֶּרֶת הַשֵּׁנִית מַקְבִּילֹת הַלֻּלָאֹת אִשָּׁה אֶל־אֲחֹתָהּ:

מקבילת הללאת אשה אל אחתה. שְׁמֹר שֶׁתַּעֲשֶׂה הַלּוּלָאוֹת בְּמִדָּה אַחַת, מְכֻוָּנֶת הַבְדָּלָתָן זוֹ מִזּוֹ, וּכְמִדָּתָן בִּירִיעָה זוֹ כֵּן יְהֵא בַּחֲבָרְתָּהּ, שֶׁכְּשֶׁתִּפְרֹשׁ חוֹבֶרֶת אֵצֶל חוֹבֶרֶת יִהְיוּ הַלּוּלָאוֹת שֶׁל יְרִיעָה זוֹ מְכֻוָּנוֹת כְּנֶגֶד לוּלָאוֹת שֶׁל זוֹ, וְזֶהוּ לְשׁוֹן מַקְבִּילוֹת – זוֹ כְּנֶגֶד זוֹ, תַּרְגּוּמוֹ שֶׁל נֶגֶד לֻקֳבֵל. הַיְרִיעוֹת אָרְכָּן כ״ח וְרָחְבָּן אַרְבַּע, וּכְשֶׁחִבֵּר חֲמֵשׁ יְרִיעוֹת יַחַד נִמְצָא רָחְבָּן עֶשְׂרִים, וְכֵן הַחוֹבֶרֶת הַשֵּׁנִית, וְהַמִּשְׁכָּן אָרְכּוֹ שְׁלֹשִׁים מִן הַמִּזְרָח לַמַּעֲרָב, שֶׁנֶּ׳ עֶשְׂרִים קְרָשִׁים לִפְאַת נֶגֶב תֵּימָנָה, וְכֵן לַצָּפוֹן, וְכָל קֶרֶשׁ אַמָּה וַחֲצִי הָאַמָּה, חֲרִי שְׁלֹשִׁים מִן הַמִּזְרָח לַמַּעֲרָב, רֹחַב הַמִּשְׁכָּן מִן הַצָּפוֹן לַדָּרוֹם עֶשֶׂר אַמּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר וּלְיַרְכְתֵי הַמִּשְׁכָּן יָמָּה וְגוֹ׳ וּשְׁנֵי קְרָשִׁים לְמִקְצַעַת חֲרֵי עֶשֶׂר – וּבְמִקְוֹמָם אֲפָרְשֵׁם לַמִּקְרָאוֹת הַלָּלוּ – נוֹתֵן הַיְרִיעוֹת אָרְכָּן לְרָחְבּוֹ שֶׁל מִשְׁכָּן, עֶשֶׂר אַמּוֹת אֶמְצָעִיּוֹת לְגַג חֲלַל רֹחַב הַמִּשְׁכָּן, וְאַמָּה מִכָּאן וְאַמָּה מִכָּאן לְעִבְרֵי רָאשֵׁי הַקְּרָשִׁים שֶׁעָבְיָם אַמָּה, נִשְׁתַּיְרוּ ט״ז אַמָּה, ח׳ לַצָּפוֹן וְח׳ לְדָרוֹם, מִכְסוֹת קוֹמַת הַקְּרָשִׁים שֶׁגְּבָהָן עֶשֶׂר, נִמְצְאוּ שְׁתֵּי אַמּוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת מְגֻלּוֹת; רָחְבָּן שֶׁל יְרִיעוֹת אַרְבָּעִים אַמָּה כְּשֶׁהֵן מְחֻבָּרוֹת, עֶשְׂרִים אַמָּה לְחוֹבֶרֶת. שְׁלֹשִׁים מֵהֶן לְגַג חֲלַל הַמִּשְׁכָּן לְאָרְכּוֹ, וְאַמָּה כְנֶגֶד עִבְרֵי רָאשֵׁי הַקְּרָשִׁים שֶׁבַּמַּעֲרָב, וְאַמָּה לְכַסּוֹת עִבְרֵי הָעֲמוּדִים שֶׁבַּמִּזְרָח – שֶׁלֹּא הָיוּ קְרָשִׁים בַּמִּזְרָח, אֶלָּא חֲמִשָּׁה עַמּוּדִים שֶׁהַמָּסָךְ פָּרוּשׂ וְתָלוּי בַּוָּוִין שֶׁבָּהֶן כְּמִין וילון – נִשְׁתַּיְרוּ שְׁמוֹנָה אַמּוֹת הַתְּלוּיִין עַל אֲחוֹרֵי הַמִּשְׁכָּן שֶׁבַּמַּעֲרָב, וּשְׁתֵּי אַמּוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת מְגֻלּוֹת, זוֹ מְצָאתִי בְּבָרַיְתָא דְּאַרְבָּעִים וְתִשַּׁע מִדּוֹת. אֲבָל בְּמַסֶּכֶת שַׁבָּת אֵין הַיְרִיעוֹת מְכַסּוֹת אֶת עַמּוּדֵי הַמִּזְרָח, וְתֵשַׁע אַמּוֹת תְּלוּיוֹת אֲחוֹרֵי הַמִּשְׁכָּן, וְהַכָּתוּב בְּפָרָשָׁה זוֹ מְסַיְּעֵנוּ, וְנָתַתָּ אֶת הַפָּרֹכֶת ״תַּחַת״ הַקְּרָסִים, וְאִם כִּדְבְרֵי הַבָּרַיְתָא הַזֹּאת, נִמְצֵאת פָּרֹכֶת מְשׁוּכָה מִן הַקְּרָסִים וְלַמַּעֲרָב אַמָּה:

ו׳ וְעָשִׂיתָ חֲמִשִּׁים קַרְסֵי זָהָב וְחִבַּרְתָּ אֶת־הַיְרִיעֹת אִשָּׁה אֶל־אֲחֹתָהּ בַּקְּרָסִים וְהָיָה הַמִּשְׁכָּן אֶחָד׃

קרסי זהב. פירמי״לש בְּלַעַז, ומַכְנִיסִין רֹאשָׁן אֶחָד בַּלּוּלָאוֹת שֶׁבְּחוֹבֶרֶת זוֹ וְרֹאשָׁן אֶחָד בַּלּוּלָאוֹת שֶׁבְּחוֹבֶרֶת זוֹ וּמְחַבְּרָן בָּהֶן׃

ז׳ וְעָשִׂיתָ יְרִיעֹת עִזִּים לְאֹהֶל עַל־הַמִּשְׁכָּן עַשְׁתֵּי־עֶשְׂרֵה יְרִיעֹת תַּעֲשֶׂה אֹתָם׃

יריעת עזים. מִנּוֹצָה שֶׁל עִזִּים׃

לאהל על המשכן. לִפְרֹשׂ אוֹתָן עַל הַיְרִיעוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת׃

ח׳ אֹרֶךְ | הַיְרִיעָה הָאַחַת שְׁלֹשִׁים בָּאַמָּה וְרֹחַב אַרְבַּע בָּאַמָּה הַיְרִיעָה הָאֶחָת מִדָּה אַחַת לַעֲשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה יְרִיעֹת׃

שלשים באמה. שֶׁכְּשֶׁנּוֹתֵן אָרְכָּן לְרֹחַב הַמִּשְׁכָּן, כְּמוֹ שֶׁנָּתַן אֶת הָרִאשׁוֹנוֹת, נִמְצְאוּ אֵלּוּ עוֹדְפוֹת אַמָּה מִכָּאן וְאַמָּה מִכָּאן לְכַסּוֹת אַחַת מֵהַשְּׁתֵּי אַמּוֹת שֶׁנִּשְׁאֲרוּ מִגְּלוֹת מִן הַקְּרָשִׁים, וְהָאַמָּה הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁל קֶרֶשׁ שֶׁאֵין הַיְרִיעָה מְכַסָּה אוֹתוֹ הִיא הָאַמָּה הַתְּחוּבָה בְּנֶקֶב הָאֶדֶן, שֶׁהָאֲדָנִים גְּבֹהָן אַמָּה׃

ט׳ וְחִבַּרְתָּ אֶת־חֲמֵשׁ הַיְרִיעֹת לְבָד וְאֶת־שֵׁשׁ הַיְרִיעֹת לְבָד וְכָפַלְתָּ אֶת־הַיְרִיעָה הַשִּׁשִּׁית אֶל־מוּל פְּנֵי הָאֹהֶל׃

וכפלת את היריעה הששית. הָעוֹדֶפֶת בְּאֵלּוּ הָעֶלְיוֹנוֹת יוֹתֵר מִן הַתַּחְתּוֹנוֹת׃

אל מול פני האהל. חֲצִי רָחְבָּהּ הָיָה תָּלוּי וְכָפוּל עַל הַמָּסָךְ שֶׁבַּמִּזְרָח כְּנֶגֶד הַפֶּתַח, דּוֹמֶה לְכִלָּה צְנוּעָה הַמְכֻסָּה בְּצָעִיף עַל פָּנֶיהָ׃

י׳ וְעָשִׂיתָ חֲמִשִּׁים לֻלָאֹת עַל שְׂפַת הַיְרִיעָה הָאֶחָת הַקִּיצֹנָה בַּחֹבָרֶת וַחֲמִשִּׁים לֻלָאֹת עַל שְׂפַת הַיְרִיעָה הַחֹבֶרֶת הַשֵּׁנִית׃

י״א וְעָשִׂיתָ קַרְסֵי נְחֹשֶׁת חֲמִשִּׁים וְהֵבֵאתָ אֶת־הַקְּרָסִים בַּלֻּלָאֹת וְחִבַּרְתָּ אֶת־הָאֹהֶל וְהָיָה אֶחָד׃

י״ב וְסָרַח הָעֹדֵף בִּירִיעַת הָאֹהֶל חֲצִי הַיְרִיעָה הָעֹדֶפֶת תִּסְרַח עַל אֲחֹרֵי הַמִּשְׁכָּן׃

וסרח העדף ביריעת האהל. עַל יְרִיעוֹת הַמִּשְׁכָּן; יְרִיעוֹת הָאֹהֶל הֵן הָעֶלְיוֹנוֹת שֶׁל עִזִּים, שֶׁקְּרוּיִים אֹהֶל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם לְאֹהֶל עַל הַמִּשְׁכָּן, וְכָל אֹהֶל הָאָמוּר בָּהֶן אֵינוֹ אֶלָּא לְשׁוֹן גַּג, שֶׁמַּאֲהִילוֹת וּמְסַכְּכוֹת עַל הַתַּחְתּוֹנוֹת, וְהֵן הָיוּ עוֹדְפוֹת עַל הַתַּחְתּוֹנוֹת חֲצִי הַיְרִיעָה לַמַּעֲרָב, שֶׁהַחֲצִי שֶׁל יְרִיעָה אַחַת עֶשְׂרֵה הַיְתֶרָה הָיָה נִכְפָּל אֶל מוּל פְּנֵי הָאֹהֶל, נִשְׁאֲרוּ שְׁתֵּי אַמּוֹת רֹחַב חֲצִיָּהּ עוֹדֵף עַל רֹחַב הַתַּחְתּוֹנוֹת׃

תסרח על אחרי המשכן. לְכַסּוֹת שְׁתֵּי אַמּוֹת שֶׁהָיוּ מְגֻלּוֹת בַּקְּרָשִׁים׃

אחרי המשכן. הוּא צַד מַעֲרָבִי, לְפִי שֶׁהַפֶּתַח בַּמִּזְרָח שֶׁהֵן פָּנָיו, וְצָפוֹן וְדָרוֹם קְרוּיִין צְדָדִין לַיָּמִין וְלַשְּׂמֹאל׃

י״ג וְהָאַמָּה מִזֶּה וְהָאַמָּה מִזֶּה בָּעֹדֵף בְּאֹרֶךְ יְרִיעֹת הָאֹהֶל יִהְיֶה סָרוּחַ עַל־צִדֵּי הַמִּשְׁכָּן מִזֶּה וּמִזֶּה לְכַסֹּתוֹ׃

והאמה מזה והאמה מזה. לַצָּפוֹן וְלַדָּרוֹם׃

בעדף בארך יריעת האהל. שֶׁהֵן עוֹדְפוֹת עַל אֹרֶךְ יְרִיעוֹת הַמִּשְׁכָּן שְׁתֵּי אַמּוֹת׃

יהיה סרוח על צדי המשכן. לַצָּפוֹן וְלַדָּרוֹם, כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁתִּי לְמַעְלָה. לִמְּדָה תּוֹרָה דֶּרֶךְ אֶרֶץ שֶׁיְּהֵא אָדָם חָס עַל הַיָּפָה (ילקוט שמעוני)׃

י״ד וְעָשִׂיתָ מִכְסֶה לָאֹהֶל עֹרֹת אֵילִם מְאָדָּמִים וּמִכְסֵה עֹרֹת תְּחָשִׁים מִלְמָעְלָה׃ {פ}

מכסה לאהל. לְאוֹתוֹ גַּג שֶׁל יְרִיעוֹת עִזִּים עֲשֵׂה עוֹד מִכְסֶה אַחֵר שֶׁל עוֹרוֹת אֵילִים מְאָדָּמִים, וְעוֹד לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ מִכְסֶה עוֹרוֹת תְּחָשִׁים; וְאוֹתָן מִכְסָאוֹת לֹא הָיוּ מְכַסִּין אֶלָּא אֶת הַגַּג, אָרְכָּן ל׳ וְרָחְבָּן י׳, אֵלּוּ דִּבְרֵי רַבִּי נְחֶמְיָה, וּלְדִבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה מִכְסֶה אֶחָד הָיָה, חֲצִיוֹ שֶׁל עוֹרוֹת אֵילִים מְאָדָּמִים וְחֲצִיוֹ שֶׁל עוֹרוֹת תְּחָשִׁים (שבת כ״ח)׃

ט״ו וְעָשִׂיתָ אֶת־הַקְּרָשִׁים לַמִּשְׁכָּן עֲצֵי שִׁטִּים עֹמְדִים׃

ועשית את הקרשים. הָיָה לוֹ לוֹמַר וְעָשִׂיתָ קְרָשִׁים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּכָל דָּבָר וְדָבָר, מַהוּ הַקְּרָשִׁים? מֵאוֹתָן הָעוֹמְדִין וּמְיֻחָדִין לְכָךְ; יַעֲקֹב אָבִינוּ נָטַע אֲרָזִים בְּמִצְרַיִם, וּכְשֶׁמֵּת צִוָּה לְבָנָיו לְהַעֲלוֹתָם עִמָּהֶם כְּשֶׁיֵּצְאוּ מִמִּצְרַיִם, וְאָמַר לָהֶם שֶׁעָתִיד הַקָּבָ״ה לְצַוּוֹת אוֹתָן לַעֲשׂוֹת מִשְׁכָּן בַּמִּדְבָּר מֵעֲצֵי שִׁטִּים, רְאוּ שֶׁיִּהְיוּ מְזֻמָּנִים בְּיֶדְכֶם; הוּא שֶׁיִּסֵּד הַבַּבְלִי בַּפִּיּוּט שֶׁלּוֹ, ״טָס מַטַּע מְזֻרָזִים קוֹרוֹת בָּתֵּינוּ אֲרָזִים״, שֶׁנִּזְדָּרְזוּ לִהְיוֹת מוּכָנִים בְּיָדָם מִקֹּדֶם לָכֵן׃

עצי שטים עומדים. איתשט״נביש בְּלַעַז; שֶׁיִּהְיֶה אֹרֶךְ הַקְּרָשִׁים זָקוּף לְמַעְלָה בְּקֵירוֹת הַמִּשְׁכָּן, וְלֹא תַּעֲשֶׂה הַכְּתָלִים בְּקְרָשִׁים שׁוֹכְבִים, לִהְיוֹת רֹחַב הַקְּרָשִׁים לְגֹבַהּ הַכְּתָלִים קֶרֶשׁ עַל קֶרֶשׁ׃

ט״ז עֲשֶׂר אַמּוֹת אֹרֶךְ הַקֶּרֶשׁ וְאַמָּה וַחֲצִי הָאַמָּה רֹחַב הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד׃

עשר אמות ארך הקרש. לְמַדְנוּ גָּבְהוֹ שֶׁל מִשְׁכָּן עֶשֶׂר אַמּוֹת׃

ואמה וחצי האמה רחב. לְמַדְנוּ אָרְכּוֹ שֶׁל מִשְׁכָּן, לְעֶשְׂרִים קְרָשִׁים שֶׁיִּהְיוּ בַּצָּפוֹן וּבַדָּרוֹם מִן הַמִּזְרָח לַמַּעֲרָב, שְׁלֹשִׁים אַמָּה׃

י״ז שְׁתֵּי יָדוֹת לַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד מְשֻׁלָּבֹת אִשָּׁה אֶל־אֲחֹתָהּ כֵּן תַּעֲשֶׂה לְכֹל קַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן׃

שתי ידות לקרש האחד. הָיָה חוֹרֵץ אֶת הַקֶּרֶשׁ מִלְמַטָּה בְּאֶמְצָעוֹ בְּגֹבַהּ אַמָּה, וּמִנִּיחַ רְבִיעַ רָחְבּוֹ מִכָּאן, וּרְבִיעַ רָחְבּוֹ מִכָּאן, וְהֵן הֵן הַיָּדוֹת, וְהֶחָרִיץ חֲצִי רֹחַב הַקֶּרֶשׁ בָּאֶמְצַע, וְאוֹתָן הַיָּדוֹת מַכְנִיס בָּאֲדָנִים שֶׁהָיוּ חֲלוּלִים, וְהָאֲדָנִים גָּבְהָן אַמָּה וְיוֹשְׁבִים רְצוּפִים אַרְבָּעִים זֶה אֵצֶל זֶה, וְיִדּוֹת הַקֶּרֶשׁ הַנִּכְנָסוֹת בַּחֲלַל הָאֲדָנִים חֲרוּצוֹת מְשֻׁלָּשׁוֹת צְדֵיהֶן – רֹחַב הֶחָרִיץ כְּעֹבִי שְׁפַת הָאֲדָן – שֶׁיְּכַסֶּה הַקֶּרֶשׁ אֶת כָּל רֹאשׁ הָאֲדָן, שֶׁאִם לֹא כֵן, נִמְצָא רֶוַח בֵּין קֶרֶשׁ לְקֶרֶשׁ כְּעֹבִי שְׁפַת שְׁנֵי הָאֲדָנִים, שֶׁיִּפְסִיקוּ בֵּינֵיהֶם, וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר וְיִהְיוּ תֹאֲמִים מִלְמַטָּה, שֶׁיַּחֲרֹץ אֶת צִדֵּי הַיְּדוֹת כְּדֵי שֶׁיִּתְחַבְּרוּ הַקְּרָשִׁים זֶה אֵצֶל זֶה׃

משלבת. עֲשׂוּיוֹת כְּמִין שְׁלִיבוֹת סֻלָּם, וּמַכְנִיסָן רֹאשֵׁיהֶם לְכָנֶס בְּתוֹךְ חֲלַל הָאֲדָן כִּשְׁלִיבָה הַנִּכְנֶסֶת בְּנֶקֶב עַמּוּדֵי הַסֻּלָּם׃

אשה אל אחתה. מְכֻוָּנוֹת זוֹ כְּנֶגֶד זוֹ, שֶׁיִּהְיוּ חֲרִיצֵיהֶם שָׁוִים זוֹ כְּמִדַּת זוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיוּ שְׁתֵּי יָדוֹת זוֹ מְשׁוּכָה לְצַד פְּנִים וְזוֹ מְשׁוּכָה לְצַד חוּץ בְּעֹבִי הַקֶּרֶשׁ שֶׁהוּא אַמָּה, וְתַרְגּוּם שֶׁל יָדוֹת צִירִין, לְפִי שֶׁדּוֹמוֹת לְצִירֵי הַדֶּלֶת הַנִּכְנָסִים בְּחֹרֵי הַמִּפְתָּן׃

י״ח וְעָשִׂיתָ אֶת־הַקְּרָשִׁים לַמִּשְׁכָּן עֶשְׂרִים קֶרֶשׁ לִפְאַת נֶגְבָּה תֵּימָנָה׃

לפאת נגבה תימנה. אֵין פֵּאָה זוֹ לְשׁוֹן מִקְצוֹעַ, אֶלָּא כָּל הָרוּחַ קְרוּיָה פֵּאָה, כְּתַרְגּוּמוֹ: לְרוּחַ עֵבֶר דָּרוֹמָא׃

י״ט וְאַרְבָּעִים אַדְנֵי־כֶסֶף תַּעֲשֶׂה תַּחַת עֶשְׂרִים הַקֶּרֶשׁ שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת־הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד לִשְׁתֵּי יְדֹתָיו וּשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת־הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד לִשְׁתֵּי יְדֹתָיו׃

כ׳ וּלְצֶלַע הַמִּשְׁכָּן הַשֵּׁנִית לִפְאַת צָפוֹן עֶשְׂרִים קָרֶשׁ׃

כ״א וְאַרְבָּעִים אַדְנֵיהֶם כֶּסֶף שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד וּשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד׃

כ״ב וּלְיַרְכְתֵי הַמִּשְׁכָּן יָמָּה תַּעֲשֶׂה שִׁשָּׁה קְרָשִׁים׃

ולירכתי. לְשׁוֹן סוֹף, כְּתַרְגּוּמוֹ וּלְסֵיפֵי, וּלְפִי שֶׁהַפֶּתַח בַּמִּזְרָח, קְרוּי מִזְרָח פָּנִים וְהַמַּעֲרָב אֲחוֹרַיִם, וְזֶהוּ סוֹף, שֶׁהַפָּנִים הוּא הָרֹאשׁ׃

תעשה ששה קרשים. הֲרֵי תֵּשַׁע אַמּוֹת רֹחַב׃

כ״ג וּשְׁנֵי קַרְשִׁים תַּעֲשֶׂה לְמִקְצַעֹת הַמִּשְׁכָּן בַּיַּרְכָתָיִם׃

ושני קרשים תעשה למקצעת. אֶחָד לְמִקְצוֹעַ צְפוֹנִית מַעֲרָבִית, וְאֶחָד לְמַעֲרָבִית דְּרוֹמִית, כָּל שְׁמֹנָה קְרָשִׁים בְּסֵדֶר אֶחָד הֵן, אֶלָּא שֶׁאֵלּוּ הַשְּׁנַיִם אֵינָן בַּחֲלַל הַמִּשְׁכָּן אֶלָּא חֲצִי אַמָּה מִזּוֹ וַחֲצִי אַמָּה מִזּוֹ נִרְאוֹת בֶּחָלָל, לְהַשְׁלִים רָחְבּוֹ לְעֶשֶׂר, וְהָאַמָּה מִזֶּה וְהָאַמָּה מִזֶּה בָּאוֹת כְּנֶגֶד אַמַּת עֹבִי קַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן הַצָּפוֹן וְהַדָּרוֹם, כְּדֵי שֶׁיִּהְא הַמִּקְצוֹעַ מְבֻחוּץ שָׁוֶה׃

כ״ד וְיִהְיוּ תְאֹמִם מִלְמַטָּה וְיַחְדָּו יִהְיוּ תַמִּים עַל־רֹאשׁוֹ אֶל־הַטַּבַּעַת הָאַחַת כֵּן יִהְיֶה לִשְׁנֵיהֶם לִשְׁנֵי הַמִּקְצֹעֹת יִהְיוּ׃

ויהיו. כָּל הַקְּרָשִׁים תּוֹאֲמִים זֶה לָזֶה מִלְמַטָּה, שֶׁלֹּא יַפְסִיק עֹבִי שְׁפַת שְׁנֵי הָאֲדָנִים בֵּינֵיהֶם לְהַרְחִיקָם זוֹ מִזּוֹ, וְהוּ שֶׁפֵּרַשְׁתִּי שֶׁיִּהְיוּ צִירֵי הַיְּדוֹת חֲרוּצִים מִצִּדֵּיהֶן, שֶׁיְּהֵא רֹחַב הַקֶּרֶשׁ בּוֹלֵט לְצִדָּיו חוּץ לִידֵי הַקֶּרֶשׁ, לְכַסּוֹת אֶת שְׁפַת הָאֲדָן, וְכֵן הַקֶּרֶשׁ שֶׁאֶצְלוֹ, וְנִמְצְאוּ תוֹאֲמִים זֶה לָזֶה; וְקֶרֶשׁ הַמִּקְצוֹעַ שֶׁבְּסֵדֶר הַמַּעֲרָב חָרוּץ לְרָחְבּוֹ בְּעָבְיוֹ כְּנֶגֶד חָרִיץ שֶׁל צַד קֶרֶשׁ הַצָּפוֹנִי וְהַדְּרוֹמִי, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַפְרִידוּ הָאֲדָנִים בֵּינֵיהֶם׃

ויחדו יהיו תמים. כְּמוֹ תוֹאֲמִים׃

על ראשו. שֶׁל קֶרֶשׁ׃

אל הטבעת האחת. כָּל קֶרֶשׁ וְקֶרֶשׁ הָיָה חָרוּץ מִלְמַעְלָה בְּרָחְבּוֹ שְׁנֵי חֲרִיצִין, בִּשְׁנֵי צְדָיו, כְּמוֹ עֹבִי טַבַּעַת, וּמַכְנִיסוֹ בְּטַבַּעַת אַחַת, נִמְצָא מַתְאִים לַקֶּרֶשׁ שֶׁאֶצְלוֹ, אֲבָל אוֹתָן טַבָּעוֹת לֹא יָדַעְתִּי אִם קְבוּעוֹת הֵן, אִם מְטַלְטָלוֹת, וּבַקֶּרֶשׁ שֶׁבְּמִקְצוֹעַ הָיְתָה טַבַּעַת בְּעֹבִי הַקֶּרֶשׁ הַדְּרוֹמִי וְהַצָּפוֹנִי, וְרֹאשׁ קֶרֶשׁ הַמִּקְצוֹעַ שֶׁבְּסֵדֶר מַעֲרָב נִכְנָס לְתוֹכוֹ, נִמְצְאוּ שְׁנֵי הַכְּתָלִים מְחֻבָּרִים׃

כן יהיה לשניהם. לִשְׁנֵי הַקְּרָשִׁים שֶׁבְּמִקְצוֹעַ, לְקֶרֶשׁ שֶׁבְּסוֹף צָפוֹן וְלַקֶּרֶשׁ הַמַּעֲרָבִי, וְכֵן לִשְׁנֵי הַמִּקְצוֹעוֹת׃

כ״ה וְהָיוּ֙ שְׁמֹנָ֣ה קְרָשִׁ֔ים וְאַדְנֵיהֶ֖ם כֶּ֣סֶף שִׁשָּׁ֣ה עָשָׂ֑ר אַדָּנִ֣ים שְׁנֵ֤י אַדָּנִים֙ תַּ֣חַת הַקֶּ֣רֶשׁ הָאֶחָ֔ד וּשְׁנֵ֥י אַדָּנִ֖ים תַּ֣חַת הַקֶּ֣רֶשׁ הָאֶחָֽד׃

והיו שמנה קרשים. הֵן הָאֲמוּרוֹת לְמַעְלָה תַּעֲשֶׂה שִׁשָּׁה קְרָשִׁים וּשְׁנֵי קְרָשִׁים תַּעֲשֶׂה לִמְקֻצָעֹת, נִמְצְאוּ שְׁמֹנָה קְרָשִׁים בְּסֵדֶר מַעֲרָבִי; כָּךְ שְׁנוּיָה בַּמִּשְׁנָה מַעֲשֵׂה סֵדֶר הַקְּרָשִׁים בִּמְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן; הָיָה עוֹשֶׂה אֶת הָאַדָּנִים חֲלוּלִים וְחוֹרֵץ אֶת הַקֶּרֶשׁ מִלְמַטָּה רְבִיעַ מִכָּאן וּרְבִיעַ מִכָּאן, וְהֶחָרִיץ חֻצְיוֹ בָּאֶמְצַע, וְעָשָׂה לוֹ שְׁתֵּי יָדוֹת כְּמִין שְׁנֵי חֲמוּקִין – וְלִי נִרְאֶה שֶׁהַגִּרְסָא כְּמִין שְׁנֵי חֲנֻקִין, כְּמִין שְׁנֵי שְׁלִיבוֹת סָלָם הַמַּבְדִּילוֹת זוֹ מִזּוֹ, וּמְשֻׁפּוֹת לְכָנֵס בַּחֲלַל הָאֶדֶן כִּשְׁלִיבָה הַנִּכְנֶסֶת בְּנֶקֶב עַמּוּד הַסֵּלָם, וְהוּא לְשׁוֹן מְשֻׁלָּבוֹת, עֲשׂוּיוֹת כְּמִין שְׁלִיבָה – וּמַכְנִיסָן לְתוֹךְ שְׁנֵי אַדָּנִים, שֶׁנֶּאֱמַר שְׁנֵי אֲדָנִים, וְחוֹרֵץ אֶת הַקֶּרֶשׁ מִלְמַעְלָה אֶצְבַּע מִכָּאן וְאֶצְבַּע מִכָּאן, וְנוֹתְנָן לְתוֹךְ טַבַּעַת אַחַת שֶׁל זָהָב כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיוּ נִפְרָדִין זֶה מִזֶּה, שֶׁנֶּאֱמַר וְיִהְיוּ תֹאֲמִים מִלְמַטָּה וְגוֹ׳, כָּךְ הִיא הַמִּשְׁנָה, וְהַפֵּרוּשׁ שֶׁלָּהּ הִצַּעְתִּי לְמַעְלָה בְּסֵדֶר הַמִּקְרָאוֹת׃

כ״ו וְעָשִׂ֖יתָ בְּרִיחִ֣ם עֲצֵ֣י שִׁטִּ֑ים חֲמִשָּׁ֛ה לְקַרְשֵׁ֥י צֶֽלַע־הַמִּשְׁכָּ֖ן הָאֶחָֽד׃

בריחם. כְּתַרְגּוּמוֹ עַבְּרִין, וּבְלַעַז אשפ״ריש׃

חמשה לקרשי צלע המשכן. אֵלּוּ חֲמִשָּׁה ג׳ הֵן, אֶלָּא שֶׁהַבְּרִיחַ הָעֶלְיוֹן וְהַתַּחְתּוֹן עָשׂוּי מִשְּׁתֵּי חֲתִיכוֹת, זֶה מַבְרִיחַ עַד חֲצִי הַכֹּתֶל וְזֶה מַבְרִיחַ עַד חֲצִי הַכֹּתֶל, זֶה נִכְנָס בַּטַּבָּעוֹת מִצַּד זֶה, וְזֶה נִכְנָס בַּטַּבָּעוֹת מִצַּד זֶה, עַד שֶׁמַּגִּיעִין זֶה לָזֶה, נִמְצָא שֶׁעֶלְיוֹן וְתַחְתּוֹן שְׁנֵיהֶן אַרְבָּעָה, אֲבָל הָאֶמְצָעִי אָרְכּוֹ כְּנֶגֶד כָּל הַכֹּתֶל, וּמַבְרִיחַ מִקְצֶה הַכֹּתֶל וְעַד קָצֵהוּ, שֶׁנֶּאֱמַר וְהַבְּרִיחַ הַתִּיכֹן וְגוֹ׳ מַבְרֵחַ מִן הַקָּצֶה אֶל הַקָּצֶה, הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים הָיוּ לָהֶן טַבָּעוֹת בַּקְּרָשִׁים לְכָנֵס בְּתוֹכָן, שְׁתֵּי טַבָּעוֹת לְכָל קֶרֶשׁ מְשֻׁלָּשִׁים בְּתוֹךְ עֶשֶׂר אַמּוֹת שֶׁל גֹּבַהּ הַקֶּרֶשׁ – חֵלֶק אֶחָד מִן הַטַּבַּעַת הָעֶלְיוֹנָה וּלְמַעְלָה, וְחֵלֶק אֶחָד מִן הַתַּחְתּוֹנָה וּלְמַטָּה, וְכָל חֵלֶק הוּא רְבִיעַ אֹרֶךְ הַקֶּרֶשׁ, וּשְׁנֵי חֲלָקִים בֵּין טַבַּעַת לְטַבַּעַת כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ כָּל הַטַּבָּעוֹת מְכֻוָּנִים זוֹ כְּנֶגֶד זוֹ – אֲבָל לַבְּרִיחַ הַתִּיכוֹן אֵין טַבָּעוֹת, אֶלָּא הַקְּרָשִׁים נְקוּבִים בְּעָבְיָן, וְהוּא נִכְנָס בָּהֶם דֶּרֶךְ הַנְּקָבִים שֶׁהֵם מְכֻוָּנִין זֶה מוּל זֶה, וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר ״בְּתוֹךְ״ הַקְּרָשִׁים; הַבְּרִיחִים הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים שֶׁבַּצָּפוֹן וְשֶׁבַּדָּרוֹם אֹרֶךְ כָּל אֶחָד חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה, וְהַתִּיכוֹן אָרְכּוֹ שְׁלֹשִׁים אַמָּה, וְזֶהוּ מִן הַקָּצֶה אֶל הַקָּצֶה – מִן הַמִּזְרָח וְעַד הַמַּעֲרָב – וַחֲמִשָּׁה בְּרִיחִים שֶׁבַּמַּעֲרָב אֹרֶךְ הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים שֵׁשׁ אַמּוֹת, וְהַתִּיכוֹן אָרְכּוֹ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה, כְּנֶגֶד רֹחַב שְׁמֹנָה קְרָשִׁים, כָּךְ הִיא מְפֹרֶשֶׁת בִּמְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן׃

כ״ז וַחֲמִשָּׁ֥ה בְרִיחִ֖ם לְקַרְשֵׁ֣י צֶֽלַע־הַמִּשְׁכָּ֣ן הַשֵּׁנִ֑ית וַחֲמִשָּׁ֥ה בְרִיחִ֖ם לְקַרְשֵׁ֣י יֶ֔לַע הַמִּשְׁכָּ֖ן לִירֵכָתָ֥יִם יָֽמָּה׃

כ״ח וְהַבְּרִ֣יחַ הַתִּיכֹ֗ן בְּתוֹךְ֙ הַקְּרָשִׁ֔ים מִבְרַ֖ח מִן־הַקָּצֶ֑ה אֶל־הַקָּצֶֽה׃

כ״ט וְאֶת־הַקְּרָשִׁ֣ים תְּצַפֶּ֣ה זָהָ֔ב וְאֶת־טַבְּעֹתֵיהֶ֖ם תַּעֲשֶׂ֣ה זָהָ֑ב בָּתִּ֣ים לַבְּרִיחִ֔ם וְצִפִּ֥יתָ אֶת־הַבְּרִיחִ֖ם זָהָֽב׃

בתים לבריחם. הַטַּבָּעוֹת שֶׁתַּעֲשֶׂה בָּהֶן יִהְיוּ בָּתִּים לְכָנֵס בָּהֶן הַבְּרִיחִים׃

וצפית את הבריחם זהב. לֹא שֶׁהָיָה הַזָּהָב מְרֻבָּק עַל הַבְּרִיחִים – שֶׁאֵין עֲלֵיהֶם שׁוּם צִפּוּי – אֶלָּא בַּקֶּרֶשׁ הָיָה קוֹבֵעַ כְּמִין שְׁתֵּי פִּיפִיּוֹת שֶׁל זָהָב, כְּמִין שְׁנֵי סִדְקֵי קָנֶה חָלוּל, וְקוֹבְעָן אֵצֶל הַטַּבַּעַת לְכָאן וּלְכָאן, אָרְכָּן מְמַלֵּא אֶת רֹחַב הַקֶּרֶשׁ מִן הַטַּבַּעַת לְכָאן וּמִמֶּנָּה לְכָאן, וְהַבְּרִיחַ נִכְנָס לְתוֹכוֹ וּמִמֶּנּוּ לַטַּבַּעַת וּמִן הַטַּבַּעַת לַפָּה הַשֵּׁנִי, נִמְצְאוּ הַבְּרִיחִים מְצֻפִּים זָהָב כְּשֶׁהֵן תְּחוּבִין בַּקְּרָשִׁים; וְהַבְּרִיחִים הַלָּלוּ מִבַּחוּץ הָיוּ בּוֹלְטוֹת, הַטַּבָּעוֹת וְהַפִּיפִיּוֹת לֹא הָיוּ נִרְאוֹת בְּתוֹךְ הַמִּשְׁכָּן, אֶלָּא כָּל הַכֹּתֶל חֶלֶק מִבִּפְנִים׃

ל׳ וַהֲקֵמֹתָ֖ אֶת־הַמִּשְׁכָּ֑ן כְּמִשְׁפָּטוֹ֙ אֲשֶׁ֣ר הָרָאִ֔יתָ בָּהָ֖ר׃ {ס}

והקמת את המשכן. לְאַחַר שֶׁיִּגָּמֵר הֲקִימֵהוּ׃

הראית בהר. קֹדֶם לָכֵן, שֶׁאֲנִי עָתִיד לְלַמֶּדְךָ וּלְהַרְאוֹתְךָ סֵדֶר הֲקָמָתוֹ׃

ל״א וְעָשִׂ֣יתָ פָרֹ֔כֶת תְּכֵ֥לֶת וְאַרְגָּמָ֖ן וְתוֹלַ֣עַת שָׁנִ֑י וְשֵׁ֥שׁ מָשְׁזָ֖ר מַעֲשֵׂ֣ה חֹשֵׁ֑ב יַעֲשֶׂ֥ה אֹתָ֖הּ כְּרֻבִֽים׃

פרכת. לְשׁוֹן מְחִצָּה הוּא, וּבְלְשׁוֹן חֲכָמִים פַּרְגּוֹד דָּבָר הַמַּבְדִּיל בֵּין הַמֻּלָּךְ וּבֵין הָעָם׃

תכלת וארגמן. כָּל מִין וָמִין הָיָה כָּפוּל בְּכָל חוּט וָחוּט שִׁשָּׁה חוּטִין׃

מעשה חשב. כְּבָר פֵּרַשְׁתִּי שֶׁזּוֹ הִיא אֲרִיגָה שֶׁל שְׁתֵּי קִירוֹת, וְהַצִּיּוּרִין שֶׁמִּשְּׁנֵי עֲבָרֶיהָ אֵינָן דּוֹמִין זֶה לָזֶה׃

כרבים. צִיּוּרִין שֶׁל בְּרִיּוֹת יַעֲשֶׂה בָּהּ׃

ל״ב וְנָתַתָּ֣ה אֹתָ֔הּ עַל־אַרְבָּעָ֖ה עַמּוּדֵ֣י שִׁטִּ֑ים מְצֻפִּ֤ים זָהָב֙ וָוֵיהֶ֣ם זָהָ֔ב עַל־אַרְבָּעָ֖ה אַדְנֵי־כָֽסֶף׃

ארבעה עמודי שטים. תְּקוּעִים בְּתוֹךְ אַרְבָּעָה אֲדָנִים, וְאוּנְקְלִיּוֹת קְבוּעִין בָּהֶן, עֲקֻמִּים לְמַעְלָה, לְהוֹשִׁיב עֲלֵיהֶן כְּלוֹנָס שֶׁרֹאשׁ הַפָּרֹכֶת כָּרוּךְ בָּהּ, וְהָאוּנְקְלִיּוֹת הֵן הַנָּוִין – שֶׁהֲרֵי כְּמִין וָוִין הֵן עֲשׂוּיִים – וְהַפָּרֹכֶת אָרְכָּהּ עֶשֶׂר אַמּוֹת לָרָחְבּוֹ שֶׁל מִשְׁכָּן וְרָחְבָּהּ עֶשֶׂר אַמּוֹת כְּנֶגְבָּהֶן שֶׁל קְרָשִׁים, פְּרוּסָה בִּשְׁלִישִׁית שֶׁל מִשְׁכָּן, שֶׁיְּהֵא הֵימֶנָּה וְלִפְנִים עֶשֶׂר אַמּוֹת וְהֵימֶנָּה וְלַחוּץ עֶשְׂרִים אַמָּה, נִמְצָא בֵּית קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים עֶשֶׂר עַל עֶשֶׂר, שֶׁנֶּ' וְנָתַתָּה אֶת הַפָּרֹכֶת תַּחַת הַקְּרָסִים – הַמְחַבְּרִים אֶת שְׁתֵּי חוֹבְרוֹת הַמִּשְׁכָּן; רַחַב הַחוֹבֶרֶת עֶשְׂרִים אַמָּה, וּכְשֶׁפְּרָשָׂהּ עַל גַּג הַמִּשְׁכָּן מִן הַפֶּתַח לַמַּעֲרָב, כָּלְתָה בִּשְׁנֵי שְׁלִישֵׁי הַמִּשְׁכָּן, וְהַחוֹבֶרֶת הַשֵּׁנִית כִּסְּתָה שְׁלִישׁוֹ שֶׁל מִשְׁכָּן, וְהַמּוֹתָר תָּלוּי לַאֲחוֹרָיו לְכַסּוֹת אֶת הַקְּרָשִׁים:

ל״ג וְנָתַתָּה אֶת־הַפָּרֹכֶת תַּחַת הַקְּרָסִים וְהֵבֵאתָ שָּׁמָּה מִבֵּית לַפָּרֹכֶת אֶת אֲרוֹן הָעֵדֻת וְהִבְדִּילָה הַפָּרֹכֶת לָכֶם בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים:

ל״ד וְנָתַתָּ אֶת־הַכַּפֹּרֶת עַל אֲרוֹן הָעֵדֻת בְּקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים:

ל״ה וְשַׂמְתָּ אֶת־הַשֻּׁלְחָן מִחוּץ לַפָּרֹכֶת וְאֶת־הַמְּנֹרָה נֹכַח הַשֻּׁלְחָן עַל צֶלַע הַמִּשְׁכָּן תֵּימָנָה וְהַשֻּׁלְחָן תִּתֵּן עַל־צֶלַע צָפוֹן:

ושמת את השלחן. שֻׁלְחָן בַּצָּפוֹן, מָשׁוּךְ מִן הַכֹּתֶל הַצְּפוֹנִי שְׁתֵּי אַמּוֹת וּמֶחֱצָה, וּמְנוֹרָה בַּדָּרוֹם, מְשׁוּכָה מִן הַכֹּתֶל הַדְּרוֹמִי שְׁתֵּי אַמּוֹת וּמֶחֱצָה, וּמִזְבַּח הַזָּהָב נָתוּן כְּנֶגֶד אֲוִיר שֶׁבֵּין שֻׁלְחָן לַמְּנוֹרָה מָשׁוּךְ קְמָעָא כְּלַפֵּי הַמִּזְרָח, וְכֻלָּם נְתוּנִים מִן חֲצִי הַמִּשְׁכָּן וְלִפְנִים; כֵּיצַד? אֹרֶךְ הַמִּשְׁכָּן מִן הַפֶּתַח לַפָּרֹכֶת עֶשְׂרִים אַמָּה, הַמִּזְבֵּחַ וְהַשֻּׁלְחָן וְהַמְּנוֹרָה מְשׁוּכִים מִן הַפֶּתַח לְצַד מַעֲרָב עֶשֶׂר אַמּוֹת (יומא ל״ג):

ל״ו וְעָשִׂיתָ מָסָךְ לְפֶתַח הָאֹהֶל תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מָשְׁזָר מַעֲשֵׂה רֹקֵם:

ועשית מסך. וילון, הוּא מָסָךְ כְּנֶגֶד הַפֶּתַח, כְּמוֹ שַׂכְתְּ בַּעֲדוֹ (איוב א׳), לְשׁוֹן מָגֵן:

מעשה רקם. הַצּוּרוֹת עֲשׂוּיוֹת בּוֹ מַעֲשֵׂה מַחַט, כְּפַרְצוּף שֶׁל עֵבֶר זֶה כָּךְ פַּרְצוּף שֶׁל עֵבֶר זֶה:

רקם. שֵׁם הָאֻמָּן וְלֹא שֵׁם הָאֻמָּנוּת, וְתַרְגּוּמוֹ עוֹבַד צַיָּר וְלֹא עוֹבַד צִיּוּר. מִדַּת הַמָּסָךְ כְּמִדַּת הַפָּרֹכֶת – עֶשֶׂר אַמּוֹת עַל עֶשֶׂר אַמּוֹת:

ל״ז וְעָשִׂיתָ לַמָּסָךְ חָמֵשׁ עַמּוּדֵי שִׁטִּים וְצִפִּיתָ אֹתָם זָהָב וָוֵיהֶם זָהָב וְיָצַקְתָּ לָהֶם חָמֵשׁ אַדְנֵי נְחֹשֶׁת: {ס}

פרק כ״ז

א׳ וְעָשִׂיתָ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ עֲצֵי שִׁטִּים חָמֵשׁ אַמּוֹת אָרֹךְ וְחָמֵשׁ אַמּוֹת רֹחַב רָבוּעַ יִהְיֶה הַמִּזְבֵּחַ וְשָׁלֹשׁ אַמּוֹת קֹמָתוֹ:

ועשית את המזבח וגו׳ ושלש אמות קמתו. דִּבְּרִים כִּכְתָבָן, דִּבְרֵי ר׳ יְהוּדָה, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר נֶאֱמַר כָּאן רָבוּעַ וְנֶאֱמַר בַּפְּנִימִי רָבוּעַ, מַה לְּהַלָּן גָּבְהוֹ פִּי שְׁנַיִם כְּאָרְכּוֹ, אַף כָּאן גָּבְהוֹ פִּי שְׁנַיִם כְּאָרְכּוֹ, וּמָה אֲנִי מְקַיֵּם וְשָׁלֹשׁ אַמּוֹת קֹמָתוֹ? מִשְּׁפַת סוֹבֵב וּלְמַעְלָה (זבח׳ נ״ט):

ב׳ וְעָשִׂיתָ קַרְנֹתָיו עַל אַרְבַּע פִּנֹּתָיו מִמֶּנּוּ תִּהְיֶינָ קַרְנֹתָיו וְצִפִּיתָ אֹתוֹ נְחֹשֶׁת:

ממנו תהיין קרנתיו. שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂם לְבַדָּם וְיַחַבְּרֵם בּוֹ:

וצפית אתו נחשת. לְכַפֵּר עַל עַזּוּת מֶצַח, שֶׁנֶּ' וּמִצְחֵךְ נְחוּשָׁה (ישעיהו מ״ח):

ג׳ וְעָשִׂיתָ סִּירֹתָיו לָדַשְׁנוֹ וְיָעָיו וּמִזְרְקֹתָיו וּמִזְלְגֹתָיו וּמַחְתֹּתָיו לְכָל־כֵּלָיו תַּעֲשֶׂה נְחֹשֶׁת:

סירתיו. כְּמִין יוֹרוֹת:

לדשנו. לְהָסִיר דְּשָׁנוֹ לְתוֹכָם, וְהוּא שֶׁתִּרְגֵּם אֶנְקְלוֹס לְמִסְפֵּי קִטְמֵהּ – לִסְפּוֹת הַדֶּשֶׁן לְתוֹכָם; כִּי יֵשׁ מִלּוֹת בְּלָשׁוֹן עִבְרִית מִלָּה אַחַת מִתְחַלֶּפֶת בַּפִּתְרוֹן לְשַׁמֵּשׁ בְּנָיָן וּפִתְרָה, כְּמוֹ וַתַּשְׁרֵשׁ שָׁרָשֶׁיהָ (תהילים פ׳), אֲוִיל מַשְׁרִישׁ (איוב ה׳), וְחִלּוּפוֹ וּבְכָל תִּבּוּאָתִי תְּשָׁרֵשׁ (איוב ל״א:י״ב); וְכָמוֹהוּ בִּסְעָפֶיהָ פֹּרָיָה (ישעיהו י״ז:ו׳), וְחִלּוּפוֹ מְסָעֲף פֹּארָה (ישעיהו י׳:ל״ג) – מְפַשֵּׁחַ סְעָפֶיהָ; וְכָמוֹהוּ וְזֶה הָאַחֲרוֹן עִצְמוֹ (ירמיהו נ׳) – שִׁבַּר עֲצָמָיו; וְכָמוֹהוּ וַיְסִקְּלֵהוּ בָּאֲבָנִים (מלכים א כ״א:י״ג), וְחִלּוּפוֹ סִקֵּלוּ מַאֶבֶן (ישעיהו ס״ב:י׳) – הָסִירוּ אֲבָנֶיהָ, וְכֵן וַיְעַזְּקֵהוּ וַיְסַקְּלֵהוּ (שם ה׳), אַף כָּאן לְדַשְׁנוֹ – לְהָסִיר דְּשָׁנוֹ, וּבְלַעַז אדשצנדר״יר:

ויעיו. כְּתַרְגּוּמוֹ, מִגְרָפוֹת שֶׁנּוֹטְלִים בָּהֶם הַדֶּשֶׁן, וְהֵן כְּמִין כִּסּוּי הַקְּדָרָה שֶׁל מַתֶּכֶת דַּק וְלוֹ בֵּית יָד, וּבְלַעַז וודי״ל:

ומזרקתיו. לְקַבֵּל בָּהֶם דַּם הַזְּבָחִים:

ומזלגתיו. כְּמִין אֲנָקְלִיּוֹת כְּפוּפִים, וּמַכָּה בָהֶם בַּבָּשָׂר וְנִתְחָבִים בּוֹ וּמְהַפֵּךְ בָּהֶן עַל גַּחֲלֵי הַמַּעֲרָכָה שֶׁיְּהֵא מְמַהֵר שְׂרָפָתָן, וּבְלַעַז קרוצי״נש, וּבִלְשׁוֹן חֲכָמִים צְנוֹרִיּוֹת (יומא י״ב):

ומחתתיו. בֵּית קִבּוּל יֵשׁ לָהֶם לְטֹל בָּהֶן גֶּחָלִים מִן הַמִּזְבֵּחַ, לְשַׁאתָם עַל מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי לְקַטֹּרֶת, וְעַל שֵׁם חֲתִיָּתָן קְרוּיִים מַחְתּוֹת, כְּמוֹ לַחְתּוֹת אֵשׁ מִיָּקוּד (ישעיהו ל׳), לְשׁוֹן שְׁאִיבַת אֵשׁ מִפְּקוֹמָהּ, וְכֵן הַיַּחְתָּה אִישׁ אֵשׁ בְּחֵיקוֹ (משלי ו׳):

לכל כליו. כְּמוֹ כָּל כֵּלָיו:

ד׳ וְעָשִׂיתָ לוֹ מִכְבָּר מַעֲשֵׂה רֶשֶׁת נְחֹשֶׁת וְעָשִׂיתָ עַל־הָרֶשֶׁת אַרְבַּע טַבְּעֹת נְחֹשֶׁת עַל אַרְבַּע קְצוֹתָיו:

מכבר. לְשׁוֹן כְּבָרָה, שֶׁקּוֹרִין קרי״בלא בְּלַעַז, כְּמִין לְבוּשׁ עָשׂוּי לוֹ לַמִּזְבֵּחַ, עָשׂוּי חֹרִין חֹרִין, כְּמִין רֶשֶׁת; וּמִקְרָא זֶה מְסֹרָס וְכֹה פִּתְרוֹנוֹ: וְעָשִׂיתָ לוֹ מִכְבַּר נְחֹשֶׁת מַעֲשֵׂה רֶשֶׁת:

ה׳ וְנָתַתָּה אֹתָהּ תַּחַת כַּרְכֹּב הַמִּזְבֵּחַ מִלְמָטָּה וְהָיְתָה הָרֶשֶׁת עַד חֲצִי הַמִּזְבֵּחַ:

כרכב המזבח. סוֹבֵב; כָּל דָּבָר הַמַּקִּיף סָבִיב בְּעִגּוּל קָרוּי כַּרְכֹּב, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ בְּהַכֹּל שׁוֹחֲטִין אֵלּוּ הֵן גָּלְמֵי כְלֵי עֵץ כָּל שֶׁעָתִיד לָשׁוּף וּלְכַרְכֵּב, וְהוּא כְּמוֹ שֶׁעוֹשִׂים חֲרִיצִין עֲגֻלִּין בְּקַרְשֵׁי דָּפְנֵי הַתֵּבוֹת וְסַפְסָלֵי הָעֵץ, אַף לַמִּזְבֵּחַ עָשָׂה חָרִיץ סְבִיבוֹ, וְהָיָה רָחְבּוֹ אַמָּה בְּרָבָּנוֹ לְנוֹי וְהוּא לְסוֹף שָׁלֹשׁ אַמּוֹת שֶׁל גָּבְהוֹ כְּדִבְרֵי הָאוֹמֵר גָּבְהוֹ פִּי שְׁנַיִם כְּאָרְכּוֹ, הָא מָה אֲנִי מְקַיֵּם וְשָׁלֹשׁ אַמּוֹת קוֹמָתוֹ? מִשְּׁפַת סוֹבֵב וּלְמַעְלָה, אֲבָל סוֹבֵב לְהִלּוּךְ הַכֹּהֲנִים לֹא הָיָה לְמִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת, אֶלָּא עַל רֹאשׁוֹ לִפְנִים מִקַּרְנוֹתָיו, וְכֵן שָׁנִינוּ בְּזָבָחִים: אֵי זֶהוּ כַּרְכּוֹב? בֵּין קֶרֶן לְקֶרֶן; וְהָיָה רֹחַב אַמָּה, וְלִפְנִים מֵהֶן אַמָּה שֶׁל הִלּוּךְ רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים, שְׁתֵּי אַמּוֹת הַלָּלוּ קְרוּיִים כַּרְכּוֹב; וְדִקְדְּקוּ שָׁם וְהָכְתִיב תַּחַת כַּרְכַּב הַמִּזְבֵּחַ מִלְמָטָּה? לָמַדְנוּ שֶׁהַכַּרְכּוֹב בְּדָפְנוֹ הוּא וּלְבוּשׁ הַמִּכְבָּר תַּחְתָּיו? וְתֵרֶץ הַמְתָרֵץ תְּרֵי הָווּ, חַד לְנוֹי וְחַד לַכֹּהֲנִים דְּלֹא יִשְׁתָּרְגוּ, זֶה שֶׁבַּדֹּפֶן לְנוֹי הָיָה, וּמִתַּחְתָּיו הִלְבִּישׁוֹ הַמִּכְבָּר וְהִגִּיעַ רָחְבּוֹ עַד חֲצִי הַמִּזְבֵּחַ, וְהוּא הָיָה סִיָּמָן לַחֲצִי גָּבְהוֹ, לְהַבְדִּיל בֵּין דָּמִים הָעֶלְיוֹנִים לְדָמִים הַתַּחְתּוֹנִים; וּכְנֶגְדּוֹ עָשׂוּ לְמִזְבַּח בֵּית עוֹלָמִים דֶּגְמַת חוּט הַסִּקְרָא בְּאֶמְצָעוֹ, וְכֶבֶשׁ שֶׁהָיוּ עוֹלִין בּוֹ אַע״פִּ שֶׁלֹּא פֵּרְשׁוּ בְּעִנְיָן זֶה, כְּבָר שָׁמַעְנוּ בְּפָרָשַׁת מִזְבַּח אֲדָמָה תַּעֲשֶׂה לִי וְלֹא תַעֲלֶה בְמַעֲלוֹת — לֹא תַעֲשֶׂה לוֹ מַעֲלוֹת בְּכֶבֶשׁ שֶׁלּוֹ, אֶלָּא כֶּבֶשׁ חָלָק, לָמַדְנוּ שֶׁהָיָה לוֹ כֶּבֶשׁ; כָּךְ שָׁנִינוּ בַּמְּכִילְתָּא. וּמִזְבַּח אֲדָמָה הוּא מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת, שֶׁהָיוּ מְמַלְּאִין חֲלָלוֹ אֲדָמָה בְּמָקוֹם חֲנָיָתָן, וְהַכֶּבֶשׁ הָיָה בִּדְרוֹם הַמִּזְבֵּחַ, מֻבְדָּל מִן הַמִּזְבֵּחַ מְלֹא חוּט הַשַּׂעֲרָה, וְרַגְלָיו מַגִּיעִין עַד אַמָּה סָמוּךְ לְקַלְעֵי הֶחָצֵר שֶׁבַּדָּרוֹם, כְּדִבְרֵי הָאוֹמֵר עֶשֶׂר אַמּוֹת קוֹמָתוֹ, וּלְדִבְרֵי הָאוֹמֵר דְּבָרִים כִּכְתָבָן — שָׁלֹשׁ אַמּוֹת קוֹמָתוֹ — לֹא הָיָה אֹרֶךְ הַכֶּבֶשׁ אֶלָּא עֶשֶׂר אַמּוֹת, כָּךְ מָצָאתִי בְּמִשְׁנַת אַרְבָּעִים וְתֵשַׁע מִדּוֹת, וְזֶה שֶׁהוּא מֻבְדָּל מִן הַמִּזְבֵּחַ מְלֹא הַחוּט, בְּמַסֶּכֶת זְבָחִים (דף ס״ב) לְמָדוּהוּ מִן הַמִּקְרָא:

ו׳ וְעָשִׂיתָ בַדִּים לַמִּזְבֵּחַ בַּדֵּי עֲצֵי שִׁטִּים וְצִפִּיתָ אֹתָם נְחֹשֶׁת:

ז׳ וְהוּבָא אֶת־בַּדָּיו בַּטַּבָּעֹת וְהָיוּ הַבַּדִּים עַל־שְׁתֵּי צַלְעֹת הַמִּזְבֵּחַ בְּשֵׂאת אֹתוֹ:

בטבעת. בְּאַרְבַּע טַבָּעוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ לַמִּכְבָּר:

ח׳ נְבוּב לֹחֹת תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ כַּאֲשֶׁר הָרְאָה אֹתְךָ בָּהָר כֵּן יַעֲשׂוּ: {ס}

נבוב לחת. כְּתַרְגּוּמוֹ חֲלִיל לוּחִין, לֹחֹת עֲצֵי שִׁטִּים מִכָּל צַד וְהֶחָלָל בְּאֶמְצַע, וְלֹא יְהֵא כֻּלּוֹ עֵץ אֶחָד שֶׁיְּהֵא עָבְיוֹ חֲמֵשׁ אַמּוֹת עַל חֲמֵשׁ אַמּוֹת כְּמִין סַדָּן:

ט׳ וְעָשִׂיתָ אֶת חֲצַר הַמִּשְׁכָּן לִפְאַת נֶגֶב־תֵּימָנָה קְלָעִים לֶחָצֵר שֵׁשׁ מָשְׁזָר מֵאָה בָאַמָּה אֹרֶךְ לַפֵּאָה הָאֶחָת:

קלעים. עֲשׂוּיִין כְּמִין קַלְעֵי סְפִינָה, נְקָבִים נְקָבִים, מַעֲשֵׂה קְלִיעָה וְלֹא מַעֲשֵׂה אוֹרֶג, וְתַרְגּוּם כְּתַרְגּוּמוֹ שֶׁל מִכְבָּר הַמְתַרְגְּמָם סְרָדָה, לְפִי שֶׁהֵן מְנֻקָּבִין כִּכְבָרָה:

לפאה האחת. כָּל הָרוּחַ קָרוּי פֵּאָה:

י׳ וְעַמֻּדָיו עֶשְׂרִים וְאַדְנֵיהֶם עֶשְׂרִים נְחֹשֶׁת וָוֵי הָעַמֻּדִים וַחֲשֻׁקֵיהֶם כָּסֶף:

ועמדיו עשרים. חֲמֵשׁ אַמּוֹת בֵּין עַמּוּד לְעַמּוּד:

ואדניהם. שֶׁל הָעַמּוּדִים נְחֹשֶׁת, הָאֲדָנִים יוֹשְׁבִים עַל הָאָרֶץ וְהָעַמּוּדִים תְּקוּעִין לְתוֹכָן; הָיָה עוֹשֶׂה כְּמִין קֻנְדָּסִין שֶׁקּוֹרִין פל״ש בְּלַעַז, אָרְכָּן שִׁשָּׁה טְפָחִים וְרָחְבָּן שְׁלִשָּׁה, וְטַבַּעַת נְחֹשֶׁת קְבוּעָה בּוֹ בְּאֶמְצָעוֹ וְכוֹרֵךְ שִׂפַת הַקֶּלַע סְבִיבָיו בְּמֵיתָרִים כְּנֶגֶד כָּל עַמּוּד וַעֲמוּד, וְתוֹלֶה הַקֻּנְדָּס דֶּרֶךְ טַבַּעְתּוֹ בָּאֲנָקְלִיּוֹת שֶׁבָּעַמּוּד הֶעָשׂוּי כְּמִין יָ״וּ — רֹאשׁוֹ זָקוּף לְמַעְלָה וְרֹאשׁוֹ אֶחָד תָּקוּעַ בָּעַמּוּד — כְּאוֹתָן שֶׁעוֹשִׂין לְהַצִּיב דְּלָתוֹת, שֶׁקּוֹרִין גונ״ש בְּלַעַז, וְרֹחַב הַקֶּלַע תְּלוּי מִלְמַטָּה וְהִיא קוֹמַת מְחִצּוֹת הֶחָצֵר:

ווי העמדים. הֵם הָאֲנָקְלִיּוֹת׃

וחשקיהם. מֵקֵפִין הָיוּ הָעַמּוּדִים בְּחוּטֵי כֶּסֶף סָבִיב, וְאֵינִי יוֹדֵעַ אִם עַל פְּנֵי כֻלָּן, אִם בְּרֹאשָׁם, וְאִם בְּאֶמְצָעָם, אַף יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁחָשׁוּק לְשׁוֹן חֲגוֹרָה, שֶׁכֵּן מָצִינוּ בְּפִילֶגֶשׁ בַּגִּבְעָה וְעַמּוֹ צָמֶד חֲמוֹרִים חֲבוּשִׁים (שופטים י״ט), תַּרְגּוּמוֹ חֲשׁוּקִים׃

י״א וְכֵן לִפְאַת צָפוֹן בָּאֹרֶךְ קְלָעִים מֵאָה אֹרֶךְ וַעֲמֻדָו עֶשְׂרִים וַאֲדָנֵיהֶם עֶשְׂרִים נְחֹשֶׁת וָוֵי הָעַמֻּדִים וַחֲשֻׁקֵיהֶם כָּסֶף׃

י״ב וְרֹחַב הֶחָצֵר לִפְאַת־יָם קְלָעִים חֲמִשִּׁים אַמָּה עַמֻּדֵיהֶם עֲשָׂרָה וַאֲדָנֵיהֶם עֲשָׂרָה׃

י״ג וְרֹחַב הֶחָצֵר לִפְאַת קֵדְמָה מִזְרָחָה חֲמִשִּׁים אַמָּה׃

לפאת קדמה מזרחה. פְּנֵי הַמִּזְרָח; קֶדֶם לְשׁוֹן פָּנִים, אָחוֹר לָשׁוֹן אֲחוֹרַיִם, לְפִיכָךְ הַמִּזְרָח קְרוּי קֶדֶם שֶׁהוּא פָּנִים, וּמַעֲרָב קְרוּי אָחוֹר, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר הַיָּם הָאַחֲרוֹן (דברים י״א:כ״ד, דברים ל״ד:ב׳), יַמָּא מַעַרְבָּא׃

חמשים אמה. אוֹתָן נ׳ אַמָּה לֹא הָיוּ סְתוּמִים כֻּלָּם בַּקְּלָעִים, לְפִי שֶׁשָּׁם הַפֶּתַח, אֶלָּא ט״ו אַמָּה קְלָעִים לְכָתֵף הַפֶּתַח מִכָּאן, וְכֵן לַכָּתֵף הַשֵּׁנִית, נִשְׁאַר רֹחַב חֲלַל הַפֶּתַח בֵּינָתַיִם כ׳ אַמָּה, וְזֶהוּ שֶׁנֶּ׳ וּלְשַׁעַר הֶחָצֵר מָסָךְ כ׳ אַמָּה – וילון לַמָּסָךְ כְּנֶגֶד הַפֶּתַח כ׳ אַמָּה אֹרֶךְ, כְּרֹחַב הַפֶּתַח׃

י״ד וַחֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה קְלָעִים לַכָּתֵף עַמֻּדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וַאֲדָנֵיהֶם שְׁלֹשָׁה׃

עמדיהם שלשה. חָמֵשׁ אַמּוֹת בֵּין עַמּוּד לְעַמּוּד. בֵּין עַמּוּד שֶׁבְּרֹאשׁ הַדָּרוֹם הָעוֹמֵד בְּמִקְצוֹעַ דְּרוֹמִית מִזְרָחִית עַד עַמּוּד שֶׁהוּא מִן הַשְּׁלֹשָׁה שֶׁבַּמִּזְרָח חָמֵשׁ אַמּוֹת, וּמִמֶּנּוּ לַשֵּׁנִי חָמֵשׁ אַמּוֹת, וּמִן הַשֵּׁנִי לַשְּׁלִישִׁי חָמֵשׁ אַמּוֹת, וְכֵן לַכָּתֵף הַשֵּׁנִית, וְאַרְבָּעָה עַמּוּדִים לַמָּסָךְ, הֲרֵי עֲשָׂרָה עַמּוּדִים לַמִּזְרָח כְּנֶגֶד י׳ לַמַּעֲרָב׃

ט״ו וְלַכָּתֵף הַשֵּׁנִית חָמֵשׁ עֶשְׂרֵה קְלָעִים עַמֻּדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וַאֲדָנֵיהֶם שְׁלֹשָׁה׃

ט״ז וּלְשַׁעַר הֶחָצֵר מָסָךְ | עֶשְׂרִים אַמָּה תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מָשְׁזָר מַעֲשֵׂה רֹקֵם עַמֻּדֵיהֶם אַרְבָּעָה וַאֲדָנֵיהֶם אַרְבָּעָה׃

י״ז כָּל־עַמּוּדֵי הֶחָצֵר סָבִיב מְחֻשָּׁקִים כֶּסֶף וָוֵיהֶם כֶּסֶף וַאֲדָנֵיהֶם נְחֹשֶׁת׃

כל עמודי החצר סביב וגו׳. לְפִי שֶׁלֹּא פֵּרֵשׁ וָוִין וַחֲשׁוּקִים וַאֲדָנֵי נְחֹשֶׁת אֶלָּא לַצָּפוֹן וְלַדָּרוֹם, אֲבָל לַמִּזְרָח וְלַמַּעֲרָב לֹא נֶאֱמַר וָוִין וַחֲשׁוּקִים וַאֲדָנֵי נְחֹשֶׁת, לְכָךְ בָּא וְלִמֵּד כָּאן׃

י״ח אֹרֶךְ הֶחָצֵר מֵאָה בָאַמָּה וְרֹחַב | חֲמִשִּׁים בַּחֲמִשִּׁים וְקוֹמָה חָמֵשׁ אַמּוֹת שֵׁשׁ מָשְׁזָר וַאֲדָנֵיהֶם נְחֹשֶׁת׃

ארך החצר. הַצָּפוֹן וְהַדָּרוֹם שֶׁמִּן הַמִּזְרָח לַמַּעֲרָב **מאה באמה**׃

ורחב חמשים בחמשים. חָצֵר שֶׁבַּמִּזְרָח הָיְתָה מְרֻבַּעַת, חֲמִשִּׁים עַל חֲמִשִּׁים, שֶׁהַמִּשְׁכָּן אָרְכּוֹ שְׁלֹשִׁים וְרָחְבּוֹ עֶשֶׂר, הֶעֱמִיד מִזְרַח פִּתְחוֹ בְּשִׁפַּת נ׳ הַחִיצוֹנִים שֶׁל אֹרֶךְ הֶחָצֵר, נִמְצָא כֵּילּוּ בַּחֲמִשִּׁים הַפְּנִימִיִּים וְכָלָה אָרְכּוֹ לְסוֹף שְׁלֹשִׁים, נִמְצְאוּ עֶשְׂרִים אַמָּה רֶוַח לַאֲחוֹרָיו בֵּין הַקְּלָעִים שֶׁבַּמַּעֲרָב לִירִיעוֹת שֶׁל אֲחוֹרֵי הַמִּשְׁכָּן, וְרֹחַב הַמִּשְׁכָּן עֶשֶׂר אַמּוֹת, בְּאֶמְצַע רֹחַב הֶחָצֵר, נִמְצְאוּ לוֹ עֶשְׂרִים אַמָּה רֶוַח לַצָּפוֹן וְלַדָּרוֹם מִן קַלְעֵי הֶחָצֵר לִירִיעוֹת הַמִּשְׁכָּן, וְכֵן לַמַּעֲרָב, וַחֲמִשִּׁים עַל חֲמִשִּׁים חָצֵר לְפָנָיו׃

וקמה חמש אמות. גֹּבַהּ מְחִצּוֹת הֶחָצֵר וְהוּא רֹחַב הַקְּלָעִים׃

ואדניהם נחשת. לְהָבִיא אַדְנֵי הַמָּסָךְ, שֶׁלֹּא תֹּאמַר לֹא נֶאֶמְרוּ אַדְנֵי נְחֹשֶׁת אֶלָּא לְעַמּוּדֵי הַקְּלָעִים אֲבָל אַדְנֵי הַמָּסָךְ שֶׁל מִין אַחֵר, כֵּן נִרְאֶה בְּעֵינַי שֶׁלְּכָךְ חָזַר וּשְׁנָאָן׃

י״ט לְכָל־כְּלֵי הַמִּשְׁכָּן בְּכָל עֲבֹדָתוֹ וְכָל־יְתֵדֹתָיו וְכָל־יִתְדֹת הֶחָצֵר נְחֹשֶׁת׃ {ס}

לכל כלי המשכן. שֶׁהָיוּ צְרִיכִין לַהֲקָמָתוֹ וּלְהוֹרָדָתוֹ, כְּגוֹן מַקָּבוֹת לִתְקֹעַ יְתֵדוֹת וַעֲמוּדִים׃

יתדת. כְּמִין נִגְרֵי נְחֹשֶׁת עֲשׂוּיִין לִירִיעוֹת הָאֹהֶל וּלְקַלְעֵי הֶחָצֵר, קְשׁוּרִים בְּמֵיתָרִים סָבִיב סָבִיב בְּשִׁפּוּלֵיהֶן, כְּדֵי שֶׁלֹּא תְּהֵא הָרוּחַ מַגְבִּיהָתָן, וְאֵינִי יוֹדֵעַ אִם תְּחוּבִין בָּאָרֶץ אוֹ קְשׁוּרִין וּתְלוּיִין וְכָבְדָן מַכְבִּיד שִׁפּוּלֵי הַיְרִיעוֹת שֶׁלֹּא יָנוּעוּ בָּרוּחַ, וְאוֹמֵר אֲנִי שֶׁשָּׁמָן מוֹכִיחַ עֲלֵיהֶם שֶׁהֵם תְּקוּעִים בָּאָרֶץ, לְכָךְ נִקְרְאוּ יְתֵדוֹת, וּמִקְרָא זֶה מְסַיְּעֵנִי אֹהֶל בַּל יִצָּעֵן בַּל יִסַּע יְתֵדֹתָיו לָנֶצַח (ישעיהו ל״ג)׃